

ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ФІНАНСОВО-ПРАВОВИЙ КОЛЕДЖ»

УХВАЛЕНО
на засіданні Вченої ради
ПВНЗ «Фінансово-правовий коледж»
Голова Вченої ради
 Т.О. Губанова
(протокол від 22.08.2018р. № 1)

ЗАТВЕРДЖЕНО
Директор
ПВНЗ «Фінансово-правовий коледж»

 Т.О. Губанова
(наказ від 22.08.2018 р. № 24-н)

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА

СИЛЛАБУС

освітньо-професійна програма	072 Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-кваліфікаційний рівень	молодший спеціаліст
форма навчання	денна

Розробник: викладач кафедри фінансів і кредиту
К.е.н. Комендант О.В.

Київ 2018

ЗМІСТ

1. Основні характеристики навчальної дисципліни.....	3
2. Вступ.....	4
3. Навчальна програма дисципліни.....	7
4. Тематика та план лекційних занять.....	8
5. Тематика та план семінарських занять.....	13
6. Завдання для контрольних модульних робіт	67
7. Система поточного і підсумкового контролю.....	74
8. Питання до іспиту.....	76
9. Список рекомендованих джерел.....	78

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань - 07 **Управління та адміністрування**

Спеціальність - 072 **Фінанси, банківська справа та страхування**

ОКР – **молодший спеціаліст**

Курс - **3**

Кількість кредитів та годин - **4 кредити/120 годин**

Характер дисципліни (нормативна, за вибором) - **нормативна**

Семестр - **6**

Лекції - **34 години**

Семінари - **34 годин**

Консультації - **4 години**

Самостійна робота - **48 годин**

Вид контролю - **залік у 6 семестрі**

2. ВСТУП

В XXI сторіччі глобальні трансформації охоплюють всі сфери людської життєдіяльності. Інтернаціоналізація продуктивних сил, вихід за національні кордони людського та фінансового капіталу, торгівля товарами та послугами, формування глобальних ринків справляють вирішальний вплив на політичні процеси, соціальну мобільність і міжкультурний діалог.

Міжнародна економіка набуває ознак глобальної. Підвищується роль національних економік як ключових гравців на глобальному економічному полі. Конкуруючи з транснаціональними корпораціями, як новими глобальними економічними суб'єктами, національні економіки інтегруються в могутні регіональні угруповання, а національні держави утворюють міждержавні та наддержавні організації та інститути. В умовах економічної глобалізації «без кордонів» підвищується відповідальність національних держав за реалізацію ефективної економічної політики, яка б, з одного боку, забезпечувала реалізацію конкурентних переваг країни, використання позитивів глобалізації в національних інтересах, а з іншого, — запобігала її негативам і «провалам».

Навчальна дисципліна «Міжнародна економіка» – міждисциплінарний курс, що сфокусований на вивчення економічних відносин між державами, їх угрупованнями, міжнародними економічними організаціями та окремими економічними суб'єктами, що знаходяться в різних країнах.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Міжнародна економіка» є засвоєння студентами теоретичних знань про основи й закономірності розвитку міжнародної економіки та міжнародних економічних відносин, набуття навичок аналізу зовнішньоекономічної політики України у процесі її інтеграції в сучасні світогосподарські структури.

Завдання вивчення навчальної дисципліни:

– озброїти студентів знаннями щодо сутності міжнародної економічної системи та закономірностей її розвитку;

- навчити аналізувати і оцінювати політико-правове, економічне, соціально-культурне середовище міжнародних економічних відносин та інфраструктуру міжнародної економічної діяльності;

- озброїти студентів методами і механізмами сучасної системи регулювання міжнародних економічних відносин;

- навчити аналізувати структуру та тенденції розвитку сучасного світового ринку товарів і послуг;

- опанувати знання щодо сучасних тенденцій міжнародного руху факторів виробництва, капіталу, механізму міжнародної валютної системи, методології міжнародної розрахунків, розуміння логіки, напрямків і форм розвитку процесів міжнародної економічної інтеграції;

- навчити визначати сутність глобальних проблем сучасності та механізмів їх вирішення;

- сформувати вміння використовувати одержані знання у практичній зовнішньоекономічній діяльності України, враховуючи тенденції і перспективи світогосподарського розвитку.

По завершенні вивчення дисципліни «Міжнародна економіка» студенти повинні

знати:

- закономірності розвитку світового господарства, основні риси сучасної міжнародної економіки; критерії класифікації країн за рівнем соціально-економічного розвитку, загальні характеристики соціально-економічного розвитку промислово розвинених країн, а також країн, що розвиваються, та країн із перехідною економікою;

- форми міжнародних економічних відносин;

- форми міжнародної торгівлі, сучасні тенденції її розвитку, методи міжнародної торгової політики та особливості їх застосування;

- закономірності міжнародного інвестування, наслідки залучення іноземних інвестицій у національну економіку;

- причини, форми й наслідки трудової міграції, методи регулювання міжнародних міграційних процесів;
  - закономірності функціонування транснаціональних корпорацій (ТНК) та спеціальних економічних зон (СЕЗ);
  - етапи розвитку світової валютної системи та напрями її сучасної трансформації, режими встановлення валютних курсів, причини і наслідки курсових коливань, методи державного регулювання валютного курсу;
  - форми міжнародних розрахунків, принципи побудови платіжного балансу, заходи державного впливу на вирівнювання платіжного балансу;
  - закономірності міжнародної економічної інтеграції, особливості інтеграційних процесів у різних регіонах світу, механізм участі України в інтеграційних угрупованнях;
  - принципи функціонування міжнародних економічних організацій;
  - ознаки, причини та наслідки глобалізації, глобальні проблеми сучасності;
- уміти:*
- досліджувати вплив географічних, природно-кліматичних, правових, політичних, соціокультурних факторів на розвиток міжнародних економічних відносин та ведення міжнародного бізнесу;
  - аналізувати показники участі країни в міжнародній торгівлі;
  - оцінювати наслідки застосування різноманітних методів міжнародної торгової політики;
  - вирізняти ситуації, у яких необхідно застосовувати правові важелі регулювання міграційних процесів;
  - оцінювати наслідки діяльності міжнародних корпорацій, обґрунтовувати пропозиції щодо вирівнювання балансу інтересів держави та ТНК;
  - аналізувати процеси співробітництва України з міжнародними економічними організаціями;
  - користуватися сучасною науковою літературою, статистичними довідниками, електронними джерелами інформації.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Т е м а	Лекції (год)	Семін. заняття (год)	Самост. робота (год)
Змістовний модуль 1			
Тема 1. Вступ до міжнародної економіки	2	2	3
Тема 2. Міжнародна економічна система	2	2	3
Тема 3. Національні економіки та їх взаємодія	2	2	3
Тема 4. Міжнародна економічна діяльність	2	2	3
Тема 5. Світовий ринок товарів і послуг	4	4	4
Тема 6. Міжнародна торгова політика	2	2	3
Тема 7. Міжнародний науково-технологічний обмін	2	2	3
Тема 8. Світовий фінансовий ринок	2	2	4
<i>Модульне тестування 1</i>	2	2	-
Змістовний модуль 2			
Тема 9. Прямі інвестиції та міжнародне співробітництво	4	4	3
Тема 10. Світова валютна система	2	2	4
Тема 11. Платіжний баланс та макроекономічна рівновага	2	2	3
Тема 12. Міжнародна міграція робочої сили	2	2	3
Тема 13. Інтеграційні процеси у світовій економіці	2	2	3
Тема 14. Міжнародна регіональна інтеграція	2	2	3
Тема 15. Європейська економічна інтеграція	2	2	3
<i>Модульне тестування 2</i>	2	2	-
І С П И Т	2		
В С Ь О Г О	34	34	48

4. ТЕМАТИКА ТА ПЛАН ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1

Лекція 1. Вступ до міжнародної економіки (2 год)

- 1.1. Еволюція міжнародної економіки як науки.
- 1.2. Об'єкт та предмет курсу. Загальна характеристика міжнародних економічних відносин.
- 1.3. Методи та функції міжнародної економіки як науки та навчального курсу.

Лекція 2. Міжнародна економічна система (2 год)

- 2.1. Сучасний світ і середовище міжнародної економіки.
- 2.2. Еволюція світового ринку та міжнародної економіки. Зміст міжнародної економіки.
- 2.3. Структура міжнародної економіки.
- 2.4. Рух міжнародної економіки: форми, напрями, чинники. Матеріальні основи розвитку міжнародної економіки.
- 2.5. Соціально-економічні основи розвитку міжнародної економіки.

Лекція 3. Національні економіки та їх взаємодія (2 год)

- 3.1. Систематизація країн світу за регіональною, організаційною ознаками та рівнем економічного розвитку.
- 3.2. Економічно розвинуті країни світу.
- 3.3. Країни з перехідною економікою. Національна економіка України: загальне та особливе.
- 3.4. Країни, що розвиваються. Нові індустріальні країни.
- 3.5. Механізми взаємодії національних економік країн світу.

Лекція 4. Міжнародна економічна діяльність (2 год)

- 4.1. Міжнародна економічна діяльність: сутність, суб'єкти та форми.
- 4.2. Міжнародне виробництво і міжнародний бізнес.
- 4.3. Міжнародна торговельна діяльність.
- 4.4. Іноземна інвестиційна діяльність. Фінансова діяльність.

Лекція 5. Світовий ринок товарів і послуг (4 год)

- 5.1. Теорія міжнародної торгівлі.
- 5.2. Міжнародна торгівля та економічне зростання.
- 5.3. Види і показники міжнародної торгівлі.
- 5.4. Основні види посередницьких операцій.
- 5.5. Географічна і товарна структура світового ринку.
- 5.6. Зовнішня торгівля України: географічна і товарна структура.

Лекція 6. Міжнародна торгова політика (2 год)

- 6.1. Торгова політика: сутність, напрямки, інструменти.
- 6.2. Тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Мито, його види та функції.
- 6.3. Нетарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
- 6.4. Ліцензування, види ліцензій. Квотування, види квот.
- 6.5. Демпінг. Види демпінгу. Експортні субсидії.
- 6.6. СОТ та її роль у регулюванні міжнародних торговельних відносин.
- 6.7. Сучасна міжнародна торгова політика.

Лекція 7. Міжнародний науково-технологічний обмін (2 год)

- 7.1. Сутність міжнародного науково-технологічного обміну та його форми.
- 7.2. Основні форми і канали передачі технологій.
- 7.3. Види та особливості торгівлі інжиніринговими послугами.

Лекція 8. Світовий фінансовий ринок (2 год)

- 8.1. Світовий фінансовий ринок, його структура і функції.
- 8.2. Сутність та причини міжнародного руху капіталу. Показники руху капіталу.
- 8.3. Характерні риси сучасного етапу міжнародного руху капіталу.
- 8.4. Світова фінансова криза як форма прояву глибинних суперечностей міжнародної економіки початку XXI-го сторіччя.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2

Лекція 9. Прямі інвестиції та міжнародне співробітництво (2 год)

- 9.1. Інвестиції в системі міжнародного руху капіталу. Міжнародний ринок прямих іноземних інвестицій.
- 9.2. Теорії прямого іноземного інвестування.
- 9.3. Форми і методи прямого іноземного інвестування.
- 9.4. Транснаціональні корпорації: суть, критерії та еволюція.
- 9.5. Форми і методи регулювання інвестування на національному та міжнародному рівнях.
- 9.6. Міжнародна інвестиційна діяльність України.

Лекція 10. Світова валютна система (2 год)

- 10.1. Поняття валютної системи та її структура. Основні елементи національної та світової валютної системи.
- 10.2. Еволюція світової валютної системи.
- 10.3. Регіональні валютні системи. Європейська валютна система.
- 10.4. Становлення валютної системи України.
- 10.5. Поняття валютної системи та її структура. Основні елементи національної та світової валютної системи.

Лекція 11. Платіжний баланс та макроекономічна рівновага (2 год)

11.1. Сутність та структура платіжного балансу. Економічна рівновага платіжного балансу.

11.2. Фактори впливу на стан платіжного балансу.

11.3. Регулювання платіжного балансу.

11.4. Платіжний баланс України: стан, структура, динаміка.

Лекція 12. Міжнародна міграція робочої сили (2 год)

12.1. Суть, причини та сучасні ознаки міжнародної трудової міграції.

12.2. Форми і головні напрями сучасних міграційних потоків.

12.3. Державне і міжнародне регулювання міграції робочої сили.

12.4. Вплив міграційних процесів на соціально-економічний розвиток країн світу.

12.5. Проблеми трудової міграції і ринку робочої сили в Україні.

Лекція 13. Інтеграційні процеси у світовій економіці (2 год)

13.1. Тракткування сутності економічної інтеграції. Об'єктивні передумови розвитку, цілі і значення МЕІ.

13.2. Ознаки, рівні та фактори розвитку МЕІ. Етапи розвитку МЕІ.

13.3. Статичні та динамічні ефекти інтеграції. Економічні наслідки інтеграції країн.

13.4. Сучасні інтеграційні угруповання країн.

13.5. Економічна інтеграція України.

Лекція 14. Міжнародна регіональна інтеграція (2 год)

14.1. Сутність і фактори розвитку міжнародної регіональної інтеграції.

14.2. Рівні, форми і типи міжнародної регіональної інтеграції.

14.3. Ефекти регіональних торговельних угод. Динамічні та статичні ефекти економічної інтеграції.

14.4. Основні інтеграційні угруповання: ЄС, НАФТА, МЕРКОСУР, АТЕС, СНД. Проблеми формування ЄСП.

Лекція 15. Європейська економічна інтеграція (2 год)

15.1. Процес європейської інтеграції та його витоки.

15.2. Етапи розширення ЄС.

15.3. Позиції сучасного ЄС у глобальній економіці.

15.4. Європейський внутрішній ринок. Європейська економічна політика.

5. ТЕМАТИКА ТА ПЛАН СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття 1.

Міжнародна економіка: предмет, значення і завдання (2 год)

Основні терміни і поняття

Міжнародна економіка, етапи еволюції міжнародних економічних знань, об'єкт і предмет курсу, міжнародні економічні відносини, рівні міжнародних економічних відносин, форми міжнародних економічних відносин, глобальний підхід до вивчення міжнародної економіки, функції міжнародної економіки.

Питання для обговорення

1. Відомо, що визначення «міжнародна економіка» – дискусійне і певною мірою збігається з категорією “міжнародні економічні відносини”. У чому полягають їх спільні риси і відмінності?
2. Якщо товар – це використаний фактор виробництва, то чи може фактор виробництва бути товаром? Поняття світової торгівлі охоплює тільки торгівлю товарами чи й торгівлю факторами виробництва?
3. Які фактори визначають сучасну міжнародну спеціалізацію країн та їхню диспозицію на світових ринках?
4. Покажіть переваги та недоліки спеціалізації країн у зв'язку з торгівлею.
5. З погляду інтернаціональної вартості поясніть, чому в межах світового господарства на однаковий товар може встановлюватися декілька світових цін.
6. Чому виникають міжнародні економічні відносини? Назвіть різновиди міжнародних економічних відносин. Чому міжнародна економіка використовує методи інших фундаментальних економічних наук? Чим відрізняється пізнавальна функція міжнародної економіки від ідеологічної?

Тематика рефератів і доповідей

1. Основні тенденції міжнародного поділу праці.

2. Міжнародна спеціалізація країн на основі міжнародного поділу факторів виробництва.

3. Конкурентоспроможність українських товарів і послуг на світових ринках і засоби її підвищення.

Література: 1–11; 20.

Форми контролю: обговорення дискусійних питань, розв'язання задач, усне опитування, тестування.

Семінарське заняття 2.

Міжнародна економічна система (2 год)

Основні терміни і поняття

Сучасний світ, середовище міжнародних економічних відносин, міжнародна економіка, структура міжнародної економіки, рух міжнародної економіки, інтернаціоналізація виробництва, міжнародний поділ праці, міжнародна спеціалізація, міжнародна кооперація виробництва, фактори міжнародного поділу праці, загальні економічні закони розвитку міжнародної економіки, закон відповідності міжнародних економічних відносин рівню та характеру розвитку світових продуктивних сил, закон усупільнення, закон інтернаціоналізації економічного життя, закон нагромадження, закон інтернаціональної вартості, політико-правове середовище міжнародної економіки, соціальне середовище, духовне середовище, розвинуті країни, країни з перехідною економікою, країни, що розвиваються, нові індустріальні країни.

Питання для обговорення

1. Як пов'язані між собою еволюція міжнародної економіки та еволюція світового ринку?
2. Надайте характеристику сучасного світу.

3. Розкрийте головні засади руху міжнародної економіки.
4. В чому полягає міжнародний поділ праці?
5. Обґрунтуйте, яким чином національні та міжнародні фактори впливають на міжнародний поділ праці.
6. Які політичні причини можуть вплинути на міжнародну економіку?
7. Проаналізуйте значимість соціального та духовного середовища для розвитку міжнародної економіки.

Практичні завдання

Вправа 1.

Для кожного положення, що наводиться далі, знайдіть відповідний термін або поняття.

1. Характеристика сучасного світу, що проявляється у взаємозалежності та єдності його різноманітних складових, рис та ознак.
2. Окремі держави, регіональні об'єднання держав, інтеграційні угруповання, міжнародні економічні організації, юридичні та фізичні особи.
3. Галузь фундаментальної економічної науки, що вивчає світове господарство як ціле, його основні складові, а також міжнародні економічні процеси та явища.
4. Міжнародна торгівля та науково-технічний обмін, міжнародний рух людського капіталу, міжнародний рух капіталу, міжнародні валютно-фінансові відносини.
5. Вищий ступінь розвитку територіального суспільного поділу праці, за яким окремі країни спеціалізуються на виробництві різних товарів з метою наступного взаємного обміну у певних якісних і кількісних співвідношеннях.
6. Спеціалізація підприємств різних країн на виготовленні кінцевих продуктів та їх складових.
7. Вихід продуктивних сил за національні кордони, створення всесвітніх продуктивних сил, що використовуються всіма країнами незалежно від соціально-економічного або політичного устрою.

8. Передача ліцензій та прав власності, розробка та узгодження проектно-конструкторської документації, удосконалення технологічних процесів управління виробництвом, стандартизацію тощо.

9. Характеризується багатоманітністю взаємопов'язаних людських станів, прошарків і угруповань, інститутів громадянського суспільства за демографічними, расовими, національними, професійними, майновими, релігійними та іншими ознаками.

10. Умови, процеси, фактори та результати міжнародної економіки.

Поняття: а) цілісність сучасного світу; б) міжнародний поділ праці; в) соціальне середовище міжнародної економіки; г) об'єкти МЕВ; д) міжнародна економіка; е) міжнародна спеціалізація; е) суб'єкти МЕВ; ж) форми МЕВ; з) інтернаціоналізація виробництва; к) виробничо-технологічна співпраця.

Вправа 2.

Визначте, яке з положень правильне, а яке помилкове.

1. Одна з найважливіших рис різноманітності світу — це виникнення нових незалежних держав і національних економік.

2. Суб'єкти міжнародних економічних відносин — це лише фізичні особи.

3. Об'єкти міжнародних економічних відносин — це окремі держави, регіональні об'єднання держав, інтеграційні угруповання, міжнародні економічні організації.

4. До головних форм МЕВ належать: міжнародна торгівля та науково-технічний обмін, міжнародний рух людського капіталу, міжнародний рух капіталу; не належать: міжнародні валютно-фінансові відносини.

5. Засадами руху міжнародної економіки є інтернаціоналізація виробництва, міжнародний поділ праці, загальні економічні закони.

6. Політичні, духовні, соціальні засади не є засадами руху міжнародної економіки.

7. Міжнародна економіка — це національна економіка.

8. Формами міжнародного поділу праці є предметний, подетальний та технологічний.

9. Міжнародна кооперація праці являє собою стійкий обмін продукцією, що склався на основі міжнародної спеціалізації.

10. До соціально-економічних факторів міжнародного поділу праці відноситься релігія, національні традиції, культура.

Тематика рефератів і доповідей

1. Основні тенденції міжнародного поділу праці.

2. Міжнародна спеціалізація країн на основі міжнародного поділу факторів виробництва.

3. Конкурентоспроможність українських товарів і послуг на світових ринках і засоби її підвищення.

Література: 1–11; 20.

Форми контролю: обговорення дискусійних питань, розв'язання задач, усне опитування, тестування.

Семінарське заняття 3

Національні економіки та їх взаємодія (2 год)

Основні терміни і поняття

Структура міжнародної економіки, систематизація країн світу, критерії систематизації країн світу, економічно розвинуті країни, країни з перехідною економікою, країни, що розвиваються, нові індустріальні країни, міжнародна економічна взаємодія.

Питання для обговорення

1. Поясніть варіанти структуризації міжнародної економіки.

2. Проаналізуйте критерії класифікації національних економік.

3. Спробуйте запропонувати власний критерій систематизації країн світу.
4. Назвіть основні риси економіки розвинутих країн.
5. Які загальні ознаки країн з перехідною економікою?
6. Назвіть основні риси економіки країн, що розвиваються.
7. В чому полягає специфіка нових індустріальних країн?
8. Спробуйте провести паралелі між новими індустріальними країнами та розвинутими країнами; між країнами, що розвиваються, та країнами з перехідною економікою.
9. Визначте загальне та особливе у національній та міжнародній економіці.
10. Вам відомі різні підходи до систематизації (угруповання) країн світу. Яке теоретичне і практичне значення такої систематизації? Які з ознак систематизації країн ви вважаєте найважливішими і чому?
11. За часткою ЗТО у ВВП Україна в декілька разів випереджає США, а з іншого боку – поступається такій країні, як Бельгія. Чим зумовлена така розбіжність у показниках ЗТО країн світу? Чи можна вважати цей показник досить репрезентативним для визначення ступеня інтеграції країни у світову економіку? У міжнародній економіці застосовується широкий спектр класифікацій країн світу.
12. Яким чином, використовуючи відомі вам класифікації, ви могли б охарактеризувати місце та роль України у світовому господарстві?

Практичні завдання

Вправа 1.

Для кожного положення, наведеного нижче, знайдіть відповідний термін або поняття.

1. Критерій поділу національних економік на аграрно-індустріальні та індустріально-аграрні економіки.
2. Країни: Аргентина, Бразилія, Мексика, Республіка Корея, Сінгапур, Таїланд, Тайвань.

3. Критерій поділу національних економік на доіндустріальні, індустріальні та постіндустріальні економіки.

4. Спільні риси країн: багатоукладність економіки, низький рівень розвитку продуктивних сил і ринкових відносин, залежність від країн-лідерів, якісна неоднорідність і системна невпорядкованість суспільства.

5. Критерій поділу національних економік на країни з високими, середніми та низькими доходами.

6. Систематизація сукупності національних економік країн світу за певним критерієм.

7. Критерій розташування країн на певній території та (або) за належністю до регіональних інтеграційних угруповань національних економік.

8. Країни, які мають високий рівень розвитку продуктивних сил, інформаційних технологій, зрілі відносини підприємництва і конкуренції, високі стандарти життя й добробуту.

9. Країни: Великобританія, Італія, Канада, Німеччина, США, Франція, Японія.

10. Критерій поділу національних економік на закриті та відкриті.

Поняття: а) регіональний; б) структура міжнародної економіки; в) за ступенем інтеграції у світову господарську систему; г) за структурою господарства; д) за домінуванням певних технологічних укладів; е) за показником «ВВП на душу населення»; є) країни з розвинутою економікою; ж) «Велика сімка»; з) нові індустріальні країни; и) країни, що розвиваються.

Вправа 2.

Визначте, яке з положень правильне, а яке — помилкове.

1. Структуру міжнародної економіки можна подати через систематизацію сукупності національних економік приблизно 120 країн світу за багатьма критеріями.

2. За ступенем інтеграції у світову господарську систему виділяють національні економіки закритого та відкритого типу.

3. При порівнянні національних економік розвинутих країн використовується комплекс «стандартних» значень макроекономічних показників, до якого, наприклад, належать: зростання ВВП — від 2–3% і вище; рівень інфляції — 4–5% на рік; дефіцит державного бюджету — до 9,5% ВВП; позитивне сальдо платіжного балансу країни.

4. Соціально-економічну зрілість промислово розвинутих країн відображають кардинальні зміни соціальної структури суспільства: зростання чисельності та ролі середнього класу, підвищення якості людського капіталу та частки зайнятих інтелектуальною працею.

5. Головними напрямками змін перехідної економіки нового типу є суверенізація національної економіки, приватизація, структурна перебудова економіки, становлення конкурентоспроможного національного товарного виробництва, перехід до переважно соціально інтенсивного типу розширеного суспільного відтворення, гуманізація та соціалізація економічних процесів.

6. Залежність країн, що розвиваються, від країн-лідерів є важливою умовою їх економічного розвитку.

7. На першому етапі розвитку нових індустріальних країн транснаціональні корпорації провідних країн відіграли вирішальну роль.

8. У країнах, що розвиваються, вирішальна роль у створенні необхідної критичної маси певних соціально-економічних зрушень належить людському капіталу.

9. Ядром взаємодії національних економік є міжнародна економічна діяльність економічних суб'єктів мікрорівня.

10. Головними суб'єктами регулювання міжнародних економічних відносин стають держава та міждержавні установи й організації.

Задача 1.

Згідно з даними національних рахунків України рівень ВВП становить А млрд. форинтів, заощадження – В млрд. форинтів, капіталовкладення – С млрд. форинтів. Розрахуйте й проаналізуйте тенденції розвитку:

- а) сальдо платіжного балансу;
- б) абсолютні тенденції розвитку заощаджень і капіталовкладень;
- в) відносні тенденції розвитку сальдо поточного платіжного балансу;
- г) головну причину скорочення дефіциту сальдо поточного платіжного балансу.

Тематика рефератів і доповідей

1. Національна економіка як об'єкт світової економічної системи.
2. Місце і роль промислово розвинутих країн у світовому господарстві.
3. Країни з перехідною економікою у світовому господарстві й МЄВ.
4. Країни, що розвиваються, їх диференціація та особливості розвитку.
5. Національні інтереси України в МЄВ та проблеми участі у міжнародному поділі праці.

Література: 3; 6; 10; 20; 30;

Форми контролю: усне опитування, обговорення дискусійних питань, розв'язання задач.

Семінарське заняття 4.

Міжнародна економічна діяльність (2 год)

Основні терміни і поняття

Міжнародна економічна діяльність, основи міжнародної економічної діяльності, існуючі та набуті фактори міжнародної економічної діяльності, суб'єкти міжнародної економічної діяльності, держава, транснаціональні корпорації, «Велика сімка», міжнародне виробництво, фактори розвитку міжнародного виробництва, міжнародний бізнес, лізинг, факторинг, міжнародна торговельна діяльність, причини міжнародної торговельної діяльності, види міжнародної торгівлі, причини міжнародної інвестиційної діяльності, міжнародна інвестиційна діяльність, суб'єкти міжнародної

інвестиційної діяльності, фінансова діяльність, суб'єкти міжнародної фінансової діяльності, тенденції міжнародної фінансової діяльності.

Питання для обговорення

1. Поясніть, які можливості міжнародної економічної діяльності визначаються поглибленням міжнародного поділу праці.
2. Охарактеризуйте фактори міжнародної економічної діяльності.
3. Наведіть приклади взаємодії суб'єктів міжнародної економічної діяльності на двосторонній й багатосторонній основі.
4. Чим відрізняються лізинг від факторингу?
5. Які відмінності видів міжнародної торговельної діяльності?
6. Які сутнісні відмінності між міжнародною торгівлею та міжнародною інвестиційною діяльністю?
7. Охарактеризуйте причини міжнародної інвестиційної діяльності.
8. Які новітні тенденції властиві фінансовому капіталу?

Практичні завдання

Вправа 1.

Для кожного положення, наведеного нижче, знайдіть від повідний термін або поняття.

1. Систему господарських зв'язків між національними економіками країн, відповідними суб'єктами господарювання утворює...
2. Міжгалузевий міжнародний обмін, зокрема товарами добувних і обробних галузей окремих країн, зумовлює...
3. Специфічна форма фінансування придбання різних видів устаткування.
4. Виробництво товарів і послуг за участю іноземного підприємницького капіталу у формі прямих і портфельних інвестицій.
5. Вигоди від зовнішньої торгівлі розподіляються прямопропорційно змінам цін у обох сторін.

6. Вид підприємницької діяльності переважно у сфері світового господарства.

7. Специфічна форма фінансування придбання різних видів устаткування.

8. Посередницька комісійна діяльність банку або фактор-компанії при розрахунках між постачальниками товарів і покупцями за допомогою оплати фінансових вимог постачальників з подальшим стягуванням боргу з покупців.

Поняття: а) факторинг; б) компенсаційні угоди; в) міжнародний бізнес; г) інфраструктура світового ринку; д) ефект масштабу; е) індекс транснаціоналізації; є) міжнародне виробництво; ж) лізинг; з) загальний тип міжнародного поділу праці; и) міжнародна економічна діяльність.

Вправа 2.

Визначте, яке з положень правильне, а яке — помилкове.

1. Об'єктом аналізу у міжнародній економічній діяльності є окрема країна, а не міжнародна фірма.
2. Видами міжнародного бізнесу є: толлінг, франчайзинг, біржові операції, банкінг, ділінг, лізинг, факторинг та ін.
3. Відмінності між цінами експорту та імпорту є причинами міжнародної фінансової діяльності.
4. Видами міжнародної торговельної діяльності є торгівля готовою продукцією, торгівля машинами й обладнанням, торгівля сировиною, торгівля послугами.
5. Суб'єктами міжнародної інвестиційної діяльності є ТНК, держава, міжнародні валютні організації.
6. Для віртуального капіталу найбільш сприятливою є сфера діяльності, об'єктами та результатами якої є гроші та цінні папери.

Тематика рефератів і доповідей

1. Фактори та особливості розвитку сучасного світового господарства.
2. Типи класифікації країн за рівнем соціально-економічного розвитку.

3. Суб'єкти МЕВ України.
  4. Принципи МЕД та їхня роль у розвитку міжнародних економічних відносин.
  5. Політико-правове середовище розвитку міжнародних економічних відносин.
  6. Економічне середовище розвитку міжнародних економічних відносин.
  7. Вплив соціально-економічних факторів на розвиток МЕВ.
  8. Інфраструктурне забезпечення міжнародних економічних зв'язків.
  9. Принципи та стратегія зовнішньоекономічної діяльності України.
- Література:* 1–3; 6; 10; 11; 24.
- Форми контролю:* усне опитування, обговорення ситуаційних завдань.

Семінарське заняття 5.

Світовий ринок товарів і послуг (4 год)

Основні терміни і поняття

Протекціонізм, фритредерство, абсолютні переваги, порівняльні переваги, факторні переваги, меркантилізм, конкурентні переваги, імпортозаміщуюче зростання, експорторозширююче зростання, розорююче зростання, парадокс Леонтьєва, теорема Столпера-Самуельсона, теорія життєвого циклу товару, надлишковий попит, надлишкова пропозиція, нова міжнародна економіка, нова економічна географія.

Світовий ринок, внутрішній ринок, національний ринок, основи світового ринку, структура світового ринку, об'єкти світового ринку, суб'єкти світового ринку, сегменти світового ринку, інфраструктура світового ринку, тенденції розвитку світового ринку, міжнародна торгівля, види міжнародної торгівлі, форми міжнародної торгівлі, показник зовнішньоторговельної квоти, показник умов торгівлі, торгівля зібраним й розібраним обладнанням, комплектна торгівля, внутрішньокорпоративна торгівля, операції на міжнародних товарних

біржах, зустрічна торгівля, бартерні операції, зустрічні закупівлі, компенсаційні угоди, офсетні операції.

Питання для обговорення

1. Дайте порівняльну характеристику класичних та неокласичних теорій міжнародної торгівлі.
2. Які головні параметри визначають конкурентні переваги в теорії М. Портера? Наведіть приклади. Визначте вплив міжнародної торгівлі на економічне зростання.
3. Проаналізуйте наслідки міжнародної торгівлі на прикладі імпорту енергоносіїв в Україну з Росії.
4. Як впливає міжнародна торгівля на розподіл доходів?
5. Які теорії міжнародної торгівлі актуалізуються у період глобальної економічної кризи?
6. Яка з новітніх теорій міжнародної торгівлі враховує екологічну детермінанту?
7. Обґрунтуйте етапи еволюції світового ринку.
8. Охарактеризуйте об'єкти й суб'єкти світового ринку.
9. Поясніть відмінності між структурою й інфраструктурою світового ринку.
10. Які з тенденцій розвитку світового ринку є найвпливовішими?
11. Які види посередницьких операцій використовуються при торгівлі машинами й обладнанням?
12. Які види операцій є найбільш розповсюдженими у сучасній міжнародній торгівлі?
13. Як відбувається міжнародна торгівля сировинними товарами?
14. Охарактеризуйте особливості міжнародної торгівлі послугами.
15. Проаналізуйте наслідки міжнародної торгівлі на прикладі імпорту енергоносіїв.

16. Які перспективи взаємовигідного співробітництва України з країнами ЄС?

Практичні завдання

Вправа 1.

Для кожного положення, наведеного нижче, знайдіть відповідний термін або поняття.

1. Напрям у економічній теорії, політиці та господарській практиці, що проголошує вільну торгівлю та невтручання держави у приватнопідприємницьку діяльність.

2. Джерелом багатства, що ототожнюється з грошовим капіталом, є сфера обігу; добробут держави залежить від грошового накопичення, домінування експорту товарів над імпортом товарів.

3. Держави повинні спеціалізуватися на виробництві та експорті тих товарів, у виготовленні яких вони мають абсолютну перевагу порівняно з іншими суб'єктами міжнародного економічного співробітництва.

4. Країни, що володіють великим капіталом, мають експортувати капіталомісткі товари та імпортувати трудомісткі.

5. Теорія, яка стверджує, що у міру стандартизації технології виробництва випуск технологічно складних товарів переміщується в країни з нижчим рівнем доходів.

6. Теорія, яка показує залежність конкурентоспроможності країни на світовому ринку від певних параметрів.

7. Визначальне положення цієї теореми: якщо відсутнє спільне виробництво, а економіка характеризується досконалою конкуренцією, то ціна продукту змінюється настільки, наскільки в середньому змінюється ціна факторів виробництва.

8. Розвиток торгівлі, що може знизити відносну ціну експортного товару.

9. Підсумкове погіршення умов торгівлі, яке ставить економіку в менш вигідне становище порівняно не тільки з варіантом інвестування в імпортозаміщуючі галузі, а й з вихідним варіантом до початку зростання.

10. Збільшення факторів, що інтенсивно використовуються в конкуруючих з імпортом виробництвах.

11. Міжнародна торгівля обґрунтовується спеціалізацією розвинутих країн на виробництві й експорті наукомістких та високотехнологічних товарів, а спеціалізація країн, що розвиваються, — ресурсомістких товарів.

12. Грошове вираження інтернаціональної вартості товарів і послуг, що реалізуються на зовнішньому ринку.

Поняття: а) світова ціна; б) імпортозаміщуюче зростання; в) теорія абсолютних переваг А. Сміта; г) теорема Столпера-Самуельсона; д) теорія порівняльної наділеності факторами Хекшера-Оліна; е) теорія життєвого циклу товару; є) фритредерство; ж) теорія конкурентних переваг М. Портера; з) меркантилізм; и) експорторозширююче зростання; і) модель наукомісткої спеціалізації; ї) розорююче зростання.

Вправа 2.

Визначте, яке з положень правильне, а яке — помилкове.

1. Протекціонізм — економічна політика держави, спрямована на захист національної економіки.

2. Згідно з теорією абсолютних переваг А. Сміта, держави повинні спеціалізуватися на виробництві та експорті тих товарів, у виготовленні яких вони мають абсолютну перевагу порівняно з іншими суб'єктами міжнародного економічного співробітництва.

3. Теорія порівняльної наділеності факторами Хекшера-Оліна: трудомісткі країни експортують більш капіталомістку продукцію, коли капіталомісткі країни — трудомістку.

4. Передумовами теореми Столпера-Самуельсона є модель «2x2x2»; абсолютна конкуренція; фактори виробництва можуть рухатись між секторами

у межах країни; встановлення торговельних відносин призводить до зростання відносної ціни на зерно.

5. Теорія життєвого циклу товару стверджує, що у міру стандартизації технології виробництва випуск технологічно складних товарів переміщується в країни з нижчим рівнем доходів.

6. Згідно з теорією життєвого циклу товару, на четвертому етапі країни з більшим рівнем доходу стають чистими експортерами зазначених товарів і одночасно починають виробляти якісно новий продукт.

7. Одним з важливих параметрів, які згідно з теорією конкурентних переваг М. Портера впливають на конкурентоспроможність нації, є рівень розвитку обслуговуючих галузей.

8. Експортрозширююче зростання призводить до розвитку світової торгівлі і може знизити відносну ціну експортного товару.

9. Чим більше той чи інший фактор спеціалізований на експортному виробництві, тим більше він виграє від вільної зовнішньої торгівлі.

Вправа 3.

Для кожного положення, наведеного нижче, знайдіть відповідний термін або поняття.

1. Система обміну товарами і послугами, що відбувається на основі міжнародного поділу праці і міжнародних валютно-кредитних і фінансових відносин.

2. Міжнародний поділ праці, який передбачає певний зв'язок між виробництвом та / або споживанням окремих країн.

3. Економічне відособлення суб'єктів у особливій формі національно-господарського відокремлення, що обумовлює товарно-грошовий характер зв'язків між ними.

4. Взаємодія попиту і пропозиції країн-імпортерів та експортерів.

5. Вигоди від зовнішньої торгівлі розподіляються прямо пропорційно змінам цін у обох сторін.

6. Спеціальні інститути, представлені міжнародними економічними, фінансово-кредитними установами і організаціями як загальносвітового, так і регіонального значення.

7. Безвалютний, але оцінений обмін товарами.

8. Погашення фінансового або товарного кредиту постачанням товарів, випущених на купленому за рахунок кредиту устаткуванні.

9. Включення в матеріал, що експортується, елементів, вироблених у країні-імпортері.

Поняття: а) бартерні операції; б) компенсаційні угоди; в) офсетні операції; г) інфраструктура світового ринку; д) кон'юнктура світового ринку; е) матеріально-технічні основи світового ринку; є) соціально-економічні основи світового ринку; ж) місцевий ринок; з) світовий ринок.

Вправа 4.

Визначте, яке з положень правильне, а яке — помилкове.

1. В українському експорті послуг США посідають перше місце.
2. Зменшення у світовому товарообігу частки продовольства пов'язано із загостренням глобальної проблеми голоду.
3. ЄС експортує промислові товари, а імпортує — сировину.
4. Експорт виробів хімічної промисловості, сільського господарства не є сировинним.
5. Перспективи для розвитку географічної і товарної структури торговельної діяльності України формують галузі літакобудування, суднобудування, машинобудування.

Задача 1.

Українська компанія продукує соняшникове масло та сир, для чого максимально може використати 500 год. праці та 1 000 га землі. Для виробництва 1 т масла необхідно 20 год. праці та використання 10 га землі. Для виробництва 1 т сиру необхідно 6 год. праці та 12 га землі.

1. Які фактори виробництва відносно більш інтенсивно використовуються для виробництва масла? Які – для сиру?

2. Чи може ферма виробити 50 т масла та 90 т сиру одночасно?

Задача 2.

У країні А є 30 мільйонів годин праці на рік. Країна Б має 20 мільйонів годин праці на рік. Кількість праці (в годинах) на пляшку вина в країні А – 15, у країні Б – 10. Кількість праці (в годинах) на кілограм сиру – 11 і 7 відповідно.

Визначте:

- яка країна має абсолютну перевагу у виробництві вина, сиру?
- яка країна має порівняльну перевагу у виробництві вина, сиру?

Задача 3.

Комп'ютери є відносно трудомістким товаром, вони вимагають для виробництва 60 год. праці та 6 га землі, а продаються за 120 дол. США кожний. Апельсини – товар, що потребує відносно більших витрат землі. Для виробництва 1 т апельсинів необхідно 2 год. праці та 6 га землі, при цьому 1 т апельсинів можна продати за 4 дол. США.

1. Якщо в США 180 млн. працівників і 300 млн. га землі, а в Мексиці – 60 млн. працівників і 75 млн. га землі, то в якому співвідношенні буде здійснюватися торгівля двома товарами між США та Мексикою?

2. Чому спеціалізація в реальній торгівлі може бути цілком іншою, ніж впливає з теорії співвідношення факторів виробництва?

Тематика рефератів і доповідей

1. Зовнішньоторговельна політика періоду меркантилізму та неомеркантилізму. Критика меркантилізму.

2. Назвіть галузі, в яких, на вашу думку, Україна має порівняльну перевагу. Користуючись статистичною інформацією, визначте їхню частку в українському експорті та поясніть одержані результати.

3. Чи доцільно в міжнародній торгівлі користуватися критерієм ефективності Парето? Чому?

4. Чи доцільно в міжнародній торгівлі користуватися компенсаційним критерієм? Чому?

5. Чи може країна втратити або набути абсолютну перевагу? Проілюструйте ваші міркування конкретними прикладами.

6. Значення теорії порівняльних переваг як науковий фундамент зовнішньоекономічної політики держави.

7. Внесок Елі Хекшера і Бертіла Оліна в розвиток теорій міжнародної торгівлі.

8. Економічне зростання та його зв'язок з міжнародною торгівлею (на прикладі країн світу).

9. Модель торгових і неторгових товарів і її практичне застосування.

10. Розвиток класичних теорій міжнародної торгівлі та їх зв'язок з новітніми теоріями.

11. Поясніть методику обчислення індексу внутрішньогалузевого обміну. Припустимо, що певна країна за рік експортує 150 000 комп'ютерів та імпортує 160 000. Чи достатньо цієї інформації для розрахунку індексу внутрішньогалузевої торгівлі? Якщо так, то який спосіб розрахунку слід застосувати?

12. Роль посередницьких фірм у міжнародній торгівлі.

13. Особливості сучасного розвитку міжнародної торгівлі послугами.

14. Україна на світовому ринку товарів і послуг.

15. Конкурентоспроможність українських товарів і послуг на світових ринках і засоби її підвищення.

Література: 1–11; 15; 17; 20; 22; 24; 26; 28.

Форми контролю: розв'язання задач, письмове опитування, тестування.

*Семінарське заняття 6.***Міжнародна торгова політика (2 год)***Основні терміни і поняття*

Тарифне регулювання, нетарифне регулювання, митний тариф, імпортна квота, експортна субсидія, ліцензування, «добровільне» обмеження експорту, експортний податок, дискримінація імпорту в межах митного союзу, антидемпінгове регулювання, країни G20.

Питання для обговорення

1. Обґрунтуйте наслідки впровадження митного тарифу на імпорт автомобілів в Україну.
2. Які інструменти прихованого протекціонізму застосовуються в Україні?
3. У чому полягають відмінності впливу митного тарифу та експортної субсидії?
4. Які аргументи застосовують прихильники та супротивники митних тарифів?
5. Які заходи торгової політики запропоновано групою G20 для подолання економічної кризи?
6. Які принципи екологічного захисту домінують при виборі варіантів торгової політики?
7. Чи погоджуєтеся ви з доводом на користь протекціонізму з метою захисту молодій галузі, який полягає в тому, що без запобігання силами держави конкуренції з боку імпорту деякі галузі не зможуть перейти від виробництва з високими витратами до виробництва з низькими витратами? Чому так(ні)?
8. Побутує думка, що втручання у вільне міжнародне переміщення потоку товарів і послуг багато в чому зумовлюється скоріше політичними, ніж економічними міркуваннями. Чи погоджуєтеся ви з цим? Чому так (ні)?

9. “Уряди докладають значних зусиль до підтримки експорту товарів своєї країни. Водночас вони накладають всілякі обмеження на імпорт”. Поясніть.

10. “Сучасні західні економісти неохоче підтримують доктрину вільної торгівлі без застережень, але твердо стоять на позиціях більш вільної, якщо не вільної торгівлі”. Яке пояснення має це, на перший погляд суперечливе твердження?

11. Ви є радником уряду Польщі (малої країни), яка виготовляє промислові товари, використовуючи капіталомісткі фактори виробництва, і сільськогосподарську продукцію, використовуючи трудомісткі фактори виробництва. Значна частка сільгосппродукції експортується:

А. Уряд хоче стимулювати виробництво промислових товарів і збирається обкласти їх імпорт тарифом. Яка ваша думка з цього приводу?

Б. Уряд вирішив ввести тариф. Що відбудеться з рівнем заробітної плати в країні?

В. Як введення тарифу вплине на обсяг торгівлі та загальне економічне становище країни?

Г. Що станеться з масштабами виробництва промислової та сільськогосподарської продукції в результаті введення тарифу?

12. Дайте докладну оцінку таким висловам:

А. “Захисні мита обмежують як імпорт, так і експорт країни, яка вводить мита”.

Б. “Широке застосування захисних мит підриває здатність системи світового ринку ефективно розміщувати ресурси”.

В. “Явне безробіття нерідко може бути зменшене за допомогою захисних мит, але при цьому приховане безробіття, як правило, збільшується”.

Г. “Іноземні фірми, які продають свою продукцію на американському ринку за демпінговими цінами, насправді роблять американцям подарунки”.

Д. “Враховуючи швидкість, з якою технічний прогрес поширюється по всьому світу, вільна торгівля неминуче породить структурні диспропорції,

безробіття та проблему платіжних балансів в індустріально розвинутих країнах”.

13. Порівняйте квоти і тарифи; вкажіть їхні подібні й відмінні риси.

14. Обговоріть значення такого твердження: “Багато нетарифних заходів є радше протекціоністськими за своїми наслідками, ніж за намірами”.

15. У чому полягає відмінність економіки експортного тарифу від економіки імпортного тарифу?

16. Обґрунтуйте державну політику щодо розширення або обмеження торгівлі.

17. Дослідіть потенційний і фактичний вплив державного втручання на вільний торговий обмін

Практичні завдання

Вправа 1.

Для кожного положення, наведеного нижче, знайдіть відповідний термін або поняття.

1. Кількісне обмеження імпортованої продукції.
2. Інструмент ЗЕД, що вводиться для окремих країн з метою стимулювання імпорту.
3. Кількісне обмеження обсягів іноземної продукції, дозволеної щорічно для ввозу в країну.
4. Державні грошові збори, що стягуються через митні установи з товарів, що перетинають державний кордон.
5. Державне стимулювання експорту за рахунок бюджету.
6. Продаж на експортному ринку товару за ціною, нижчою від ціни на національному ринку.
7. Продаж товару на експортному ринку за ціною, нижчою за його вартість.

8. Ввіз на митну територію країни імпортованого товару за ціною, нижчою від порівняльної ціни на товар у країні експорту, що завдає шкоди національному виробнику.

Поняття: а) митні тарифи; б) експортні субсидії; в) вартісний демпінг; г) імпортна квота; д) імпортний депозит; е) пільгове мито; є) демпінг; ж) ціновий демпінг.

Вправа 2.

Визначте, яке з положень правильне, а яке — помилкове.

1. Головним інструментом зовнішньоторгової політики є митний тариф.
2. Компенсаційне мито використовується, якщо при виробництві чи збуті імпортованих товарів у країні-експортері не видавалися субсидії.
3. Специфічні тарифи встановлюють у процентах до митної вартості товару.
4. Антидемпінгові тарифи — державні грошові збори, що стягуються через митні установи з товарів і майна, що провозяться через державний кордон.
5. Протекціонізм — це державна політика захисту внутрішнього ринку від іноземної конкуренції шляхом використання інструментів лише тарифного регулювання.
6. Експортні субсидії — державне стимулювання експорту за рахунок бюджету.
7. Імпортні квоти — кількісне обмеження обсягів іноземної продукції, дозволеної щорічно для ввозу в країну.
8. Демпінг — додаткові імпортні збори, якими обкладаються товари, що експортуються за цінами, нижчими від рівня світових цін або внутрішніх цін імпортуєчої країни.
9. СОТ — головний міжнародний регулятор світової торгівлі. Вона є правонаступницею Генеральної угоди з тарифів та торгівлі (ГАТТ) з 1995 р.
10. G 20 — формат міжнародних нарад глав держав і урядів міністрів фінансів, що представляють 20 економік країн: 19 найбільш розвинутих

національних економік і ЄС. У країнах G 20 проживає дві третини населення світу, створюється 90% світового ВВП, між економічними суб'єктами цих країн здійснюється 80% обсягів міжнародної торгівлі.

Задача 1.

Ставка українського імпортного тарифу на закордонний одяг становить 10 %, на тканини – 1 %. Вартість тканини становить 15 % вартості одягу.

Розрахуйте ефективний рівень тарифу:

- а) за умов, вказаних вище;
- б) якщо імпортне мито на готовий одяг зросте до 30 %;
- в) якщо мито на тканини зросте до 10 %;
- г) якщо мито на одяг зменшиться до 5 %;
- д) якщо мито на тканини зменшиться до 0,3 %.

Які висновки можна зробити на основі цих розрахунків?

Задача 2.

Імпортне мито кінцевого продукту становить 15 %; зважене середнє значення мита на імпортовані складові кінцевого продукту, які становлять 1/4 його ціни, дорівнює 10 %.

Якою буде фактична ставка мита на кінцевий продукт?

Задача 3.

Фірма вивозить 5 т алюмінію з Росії у Фінляндію за ціною 1 873 дол. США за 1 т. Митний збір на вивезення із Росії алюмінію становить 130 дол. США за 1 т. До вступу в Європейський Союз у Фінляндії митний збір на ввезення цього виду товару не стягувався, після вступу до ЄС митний збір становить 6 % вартості товару, який ввозиться.

Визначте, як змінилася ціна 1 т алюмінію і вартість товару, що ввозиться у Фінляндію, після її вступу до ЄС.

Задача 4.

Світова ціна на цукор з Куби, що знаходиться в порту Роттердам, становить 300 дол. США за 1 т. Мито на імпорт цукру у ФРН – 30 %. Якби імпорт цукру не обкладався тарифом, його річне виробництво у ФРН становило б 3 млн. т, споживання – 4 млн. т, імпорт – 1 млн. т. Після обкладання імпорту митом внутрішнє виробництво цукру збільшилося до 3,4 млн. т, споживання скоротилося до 3,7 млн. т, імпорт скоротився до 0,3 млн. т. ФРН за споживанням цукру – мала країна.

Розрахуйте і зобразіть графічно:

- а) виграш німецьких споживачів загалом, якщо б тариф було скасовано;
- б) втрати німецьких виробників цукру від скасування тарифу;
- в) втрати бюджету від скасування тарифу;
- г) чистий приріст споживання в результаті скасування тарифу.

Тематика рефератів і доповідей

1. Зовнішня економічна політика України.
2. Сучасна торговельна політика України.
3. Митні тарифи: історичний аспект.
4. Методи регулювання сучасної міжнародної торгівлі.

Література: 1–11; 15; 20–22; 24; 28.

Форми контролю: письмове опитування, розв'язання задач.

*Семінарське заняття 7.***Міжнародний науково-технологічний обмін (2 год)***Основні терміни і поняття*

Міжнародний науково-технологічний обмін, технологія, економічна доцільність експорту технологій, економічна доцільність імпорту технологій, сегменти світового ринку технологій, міжфірмовий міжнародний обмін

технологій, внутрішньофірмовий міжнародний обмін технологій, проста ліцензія, виключна ліцензія, повна ліцензія, франчайзинг, лізинг, рейтинг, хайринг, інжиніринг.

Питання для обговорення

1. У чому полягає привабливість міжнародного інжинірингу для українських компаній?
2. В яких випадках більш доречними є паушальні платежі порівняно з роялті?
3. Що таке технологія?
4. Чи є Україна рівноправним учасником міжнародного науково-технологічного обміну?
5. Чому домінуючі позиції на ринку технологій посідають розвинуті країни?
6. Які переваги існують у некомерційної передачі технологій?
7. Чи є сенс в експорті технологій провідними вітчизняними фірмами?
8. Чому останніми десятиліттями міжнародний науково-технологічний обмін розвивається прискореними темпами?
9. В яких випадках міжнародний лізинг привабливіший за хайринг?
10. Чи в змозі держава призупинити «втечу умів»?

Практичні завдання

Вправа 1.

Для кожного положення, наведеного нижче, знайдіть відповідний термін або поняття.

1. Діяльність щодо надання комплексу послуг виробничого, комерційного та науково-технічного характеру, яку виконують спеціалізовані інженерно-консультаційні, промислові, будівельні та інші компанії.

2. Передача, викрадення або збирання з метою передачі іноземній державі або компанії відомостей у науково-технічній і виробничій сферах, що становлять державну або комерційну таємницю.

3. Довгострокова оренда машин, устаткування тощо.

4. Надання великою фірмою дрібній фірмі права використання її товарного знака, торговельної марки або знака обслуговування.

5. Відрахування від доходу ліцензіата протягом усього періоду дії угоди.

6. Наукова, технічна й навчальна література, комп'ютерні банки даних, довідники й аналітичні дослідження, технічні стандарти й інструкції, фірмові каталоги й проспекти, патентні описи.

7. Дозвіл ліцензіара на використання ліцензіатом винаходу, науково-технічного досягнення, технічних знань, виробничого досвіду, секретів виробництва тощо протягом певного терміну за обумовлену в ліцензійній угоді винагороду.

8. Сукупність економічних відносин між іноземними контрагентами з приводу використання результатів науково-технічної діяльності, що мають наукову й практичну цінність.

9. Середньострокова оренда машин, устаткування терміном від 1 року до 3–5 років.

10. Передача технології закордонним філіям ТНК.

Поняття: а) внутрішньо фірмовий канал; б) хайринг; в) промислове шпигунство; г) лізинг; д) роялті; е) науково-технічні публікації; є) франчайзинг; ж) ліцензія; з) міжнародний інжиніринг; и) міжнародний технологічний обмін.

Вправа 2.

Визначте, яке з положень правильне, а яке — помилкове.

1. Імпорт технологій — це доступ до сучасних нововведень.

2. Міжнародний науково-технологічний обмін найбільш вигідний країнам, що розвиваються.

3. У розвинутих країнах світу створюється найбільша частина технологій.

4. Передача технологій за кордон сприяє збільшенню виторгу фірми.
5. Франчайзинг дуже розповсюджений в Україні.
6. Хайринг оргтехніки приваблює за рейтинг.
7. Інжиніринг в Україні не має перспектив.
8. Співробітництво українських та російських виробників в авіаційному будівництві є прикладом інжинірингу.
9. Міжнародний технологічний обмін сприяє автаркізації національної економіки.
10. Провідну роль у сучасному міжнародному обміні технологій відіграє міжфірмовий обмін.

Задача 1.

Американська компанія “Майкрософт” продає нову версію програмного продукту. Який спосіб оплати за ліцензію-роялті, паушальний платіж, участь у прибутках чи участь у власності – ви включили б до ліцензійної угоди, здійснюючи продаж програми:

- а) індивідуальним користувачам;
- б) компаніям, що розробляють прикладні програми, які працюють у цьому програмному продукті;
- в) компанії, яка прагне стати генеральним дистриб’ютором всієї продукції “Майкрософт”?

Задача 2.

Установіть правильне співвідношення:

1. В якому випадку, на вашу думку, більш доцільно вибрати наші форми розрахунку за експорт технологій:
  - 1) роялті;
  - 2) паушальний платіж;
  - 3) участь у прибутку;
  - 4) участь у капіталі;

- а) регіональному дистриб'юторові інноваційного продукту;
- б) іноземній фірмі, що бажає запозичити технологію виробництва продукту, обсяги реалізації якого легко контролюють;
- в) іноземному підприємству, що має певні конкурентні переваги і бажає запозичити права на використання унікальної технології виробництва продукту масового попиту, який має значний ринок збуту;
- г) виробникові в країні з нестабільною економічною ситуацією; у випадку, коли імпортер бажає уникнути або неможливо встановити контроль з боку експортера технологій за обсягами виробництва; коли можливі обмеження на вивіз капіталу з країни-імпортера; індивідуальним користувачам продукту.

Тематика рефератів і доповідей

1. Міжнародні ліцензійні угоди. Форми платежів за ліцензії.
2. Купівля-продаж “ноу-хау” в міжнародній торгівлі.
3. Види та особливості торгівлі інжиніринговими послугами.
4. Міжнародне регулювання передачі технологіями.
5. Країни-лідери в науково-технологічному обміні.
6. Позиції України на міжнародному ринку технологій.
7. Особливості міжнародного технологічного обміну в Україні.
8. Міжнародна торгівля ліцензіями.
9. Міжнародний ринок інжинірингових послуг.
10. Особливості міжнародного технологічного обміну в сучасних умовах.

Література: 2; 3; 6; 9–10; 20; 26.

Форми контролю: усне опитування, обговорення ситуаційних завдань, тестування.

*Семінарське заняття 8.***Світовий фінансовий ринок (2 год)***Основні терміни і поняття*

Міжнародний фінансовий ринок, міжнародний грошовий ринок, міжнародний ринок капіталів, міжнародний ринок страхового капіталу, міжнародний рух капіталу, експорт капіталу, імпорт капіталу, чистий приплив капіталу, міжнародна інвестиційна позиція країни, міжнародні інвестиції, перехресні інвестиції, втеча капіталу, міжнародний кредит, міжнародна гуманітарна та фінансова допомога.

Питання для обговорення

1. Дайте визначення світового ринку капіталів, назвіть та розкрийте (з наведенням конкретних прикладів) його основні функції.
2. Наведіть структуру міжнародного фінансового ринку та охарактеризуйте його основні елементи.
3. Поясніть, чому для світового фінансового ринку характерна географічна локалізація? Назвіть провідні світові фінансові центри.
4. Розкрийте об'єктивні основи та причини міжнародного руху капіталу.
5. Охарактеризуйте основні форми міжнародного руху капіталу. Які основні показники використовуються для їх оцінки та аналізу?
6. Назвіть чинники, що впливають на міжнародний рух капіталу в сучасній економіці.
7. Розкрийте характерні риси та тенденції сучасного етапу міжнародного руху капіталу.
8. Поясніть основні причини та наведіть приклади віртуалізації світового фінансового ринку.
9. Розкрийте основні причини світової фінансової кризи 2007-2010 рр. та запропонуйте заходи, що дозволять в подальшому запобігти глобальним фінансовим потрясінням.

Практичні завдання

Вправа 1.

Для кожного положення, наведеного нижче, знайдіть відповідні йому терміни та поняття.

1. Різниця між обсягом надходження грошових коштів із-за кордону (через позики і продаж іноземним інвесторам фінансових активів) та обсягом вивозу капіталу у формах позик іноземним позичальникам чи купівлі фінансових активів зарубіжних емітентів.

2. Механізм перерозподільних відносин між суб'єктами світового фінансового ринку щодо внесків в цільові страхові фонди, призначені для покриття ризиків та понесених збитків за результатами операцій на міжнародному грошовому ринку та ринку капіталів.

3. Сукупність відносин щодо переміщення капіталу між національними економіками та поза національними економіками на постійній чи терміновій основі заради максимізації його прибутковості чи досягнення інших економічних, соціальних і політичних вигод.

4. Організаційний механізм міждержавного руху та перерозподілу капіталів, придатних для використання за межами свого утворення та походження, міграція яких знаходиться під дією попиту та пропозиції, існуючих в окремих країнах та регіонах, а також під контролем держав та міжнародних валютно-фінансових центрів.

5. Частка експорту капіталу у ВВП країни.

6. Вкладення капіталу в іноземні цінні папери, що не надає інвесторові реального контролю над об'єктом інвестування, і метою якого є виключно отримання доходу у формі дивідендів, відсотків, курсової різниці чи страхової премії

7. Міждержавний рух капіталу в формі надання валютних і товарних ресурсів за умов зворотності, строковості й платності.

8. Система однорідних національних і регіональних ринків, де здійснюються короткострокові кредитно-позикові операції, що обслуговують

рух обігового капіталу фірм, короткотривалих ресурсів банків, установ, держави і приватних осіб.

Поняття: а) міжнародний грошовий ринок; б) міжнародний кредит; в) світовий фінансовий ринок; г) чистий приплив капіталу; д) портфельні інвестиції; е) коефіцієнт експорту капіталу; ж) ринок страхового капіталу; з) міжнародний рух капіталу.

Вправа 2.

Визначте, яке з положень правильне, а яке помилкове.

1. Регулююча функція світового фінансового ринку полягає у визначенні на підставі взаємодії попиту та пропозиції ціни купівлі/продажу різноманітних фінансових активів та кредитних грошей.

2. Головною функцією міжнародного ринку капіталу є забезпечення міжнародної ліквідності.

3. Для світового фінансового ринку характерна певна географічна локалізація.

4. Сучасні темпи приросту експорту капіталу в усіх його формах випереджають темпи росту товарного експорту та темпи росту ВВП в розвинутих країнах.

5. За функціональним призначенням міжнародний рух капіталу поділяється на портфельні інвестиції, міжнародні кредити та гуманітарну допомогу.

6. Міжнародний рух капіталу може здійснюватися лише у товарній та/або грошовій формі.

7. Форми міжнародного руху капіталу, що визнаються кожною конкретною країною, встановлюються в її інвестиційному та банківському законодавстві.

8. Усі операції з міжнародного руху капіталів опосередковуються світовим фінансовим ринком.

9. У сучасній економіці основна частка операцій, пов'язаних з міжнародним рухом капіталу, здійснюється урядами країн, а також міждержавними і наддержавними фінансово-кредитними інститутами.

10. У сучасній економіці у структурі міжнародного руху капіталу істотно знижується частка кредитів при інтенсивному зростанні питомої ваги прямих та більш повільному — портфельних іноземних інвестицій.

Тематика рефератів і доповідей

1. Світовий фінансовий ринок, його структура і функції.
2. Сутність та причини міжнародного руху капіталу. Показники руху капіталу.
3. Характерні риси сучасного етапу міжнародного руху капіталу.
4. Світова фінансова криза як форма прояву глибинних суперечностей міжнародної економіки початку XXI-го сторіччя.

Література: 1–11; 15; 17; 19–24; 26; 31.

Форми контролю: обговорення ситуаційних завдань, розв'язання задач, письмове опитування.

Семінарське заняття 9.

Прямі інвестиції та міжнародне співробітництво (4 год)

Основні терміни і поняття

Міжнародні інвестиції, країна базування, приймаюча країна, прямі іноземні інвестиції, міжнародний інвестиційний ринок, ринок об'єктів реального інвестування, ринок прямих інвестицій, наслідки міжнародної міграції капіталу, форми прямого іноземного інвестування, міжнародна корпорація, транснаціональна корпорація, багатонаціональна корпорація, фактори прямого іноземного інвестування, іноземна інвестиційна діяльність.

Питання для обговорення

1. Які ознаки прямого іноземного інвестування?
  2. Поясніть, чим відрізняються поняття «введення капіталу» й «іноземне інвестування».
  3. Назвіть наслідки ПІІ для країни базування.
  4. Охарактеризуйте структуру міжнародного інвестиційного ринку.
  5. Поясніть причини іноземного інвестування за різними теоретичними концепціями.
  6. Які теоретичні концепції пояснюють мотивацію власника ПІІ?
  7. Охарактеризуйте форми та методи ПІІ.
  8. Поясніть значення ПІІ для розвитку світового господарства.
  9. Якими причинами, на Вашу думку, зумовлені зміни в розвитку прямих інвестицій?
  10. Що є основною сутнісною ознакою прямих іноземних інвестицій?
  11. Яка роль ТНК у сучасних процесах глобалізації?
  12. Назвіть позитивні та негативні наслідки діяльності ТНК.
  13. Охарактеризуйте структуру іноземних інвестицій в Україні.
  14. Які вихідні умови становлення сприятливого інвестиційного клімату в Україні?
  15. Які позитивні та негативні аспекти можуть мати місце при інвестуванні у формі спільного підприємства?
- Чи дійсно, що:
1. Міжнародне пересування капіталу, як і міжнародне переміщення товарів, призводить до збільшення сукупного світового виробництва за рахунок більш ефективного перерозподілу й використання факторів виробництва.
  2. Зі зростанням рівня концентрації виробництва певного товару в рамках корпорації зменшується обсяг її імпорту прямих інвестицій.
  3. Інвестиційний ризик та інвестиційний клімат чинять значний вплив на динаміку прямих іноземних інвестицій.

Практичні завдання

Вправа 1.

Для кожного положення, наведеного нижче, знайдіть відповідний термін або поняття.

1. Ринок, де пропонують інвестиційні товари та послуги, такі як нерухомість, ділянки під забудову, обладнання, дослідницькі й будівельні послуги, ліцензії, патенти, «ноу-хау».

2. Форма структурної організації великої корпорації, що здійснює прямі іноземні інвестиції в різні країни світу.

3. Періодичний приплив іноземного капіталу.

4. Вкладення капіталу у цінні папери, що не забезпечує контроль інвестора над об'єктом інвестування.

5. Країна перебування інвестуючого суб'єкта.

6. Країна розташування інвестиційного об'єкта.

7. Частка доходу об'єкта іноземного інвестування, яка залишається на території приймаючої країни.

8. Сукупність економічних відносин, що виникають між продавцем інвестиційних ресурсів та їх покупцем, які є резидентами різних країн.

9. Вкладення капіталу, що забезпечує контроль інвестора над об'єктом інвестування з метою отримання доходу.

10. Довірчі довгострокові відносини між фірмами, що дозволяють координувати та оптимізувати використання спільних ресурсів і мінімізувати трансакційні витрати.

Поняття: а) міжнародний інвестиційний ринок; б) ринок реальних активів; в) стратегічний альянс; г) портфельні інвестиції; д) міжнародна корпорація; е) приймаюча країна; є) ввезення капіталу; ж) реінвестиції; з) прямі інвестиції; и) країна базування.

Задача 1.

Які з наведених прикладів інвестицій вважаються прямими, а які портфельними?

1. Український банк купив акції російської компанії “Лукойл” на 20 млн. дол. Загальна сума випуску акцій становить 600 млн. дол.
2. Польський банк купив будинок у Львові, в якому відкрив свою філію в Україні.
3. Харківський тракторний завод збільшив свою частку в статутному капіталі СП, яке зареєстроване в Росії, з 51 до 75 %.
4. Українська фірма за дорученням клієнта з ФРН купила 11 % поточного випуску акцій Укртрансавто.
5. Канадська фірма “МакДональдс” відкрила ще один ресторан у Києві.
6. Українсько-американський інвестиційний фонд розмістив 100 млн. дол. США в українських державних короткострокових зобов’язаннях та облігаціях державної позики.

Задача 2.

“Пепсі-Кола”, американський виробник охолоджувальних напоїв, продає їх концентрат в Україну.

Однак Україна запроваджує високе імпортне мито на ввезення кокаколи, щоб захистити українських виробників, і збільшує податки на прибуток іноземних компаній.

Що може зробити “Пепсі-Кола”, щоб:

- а) не віддавати частку українського ринку місцевим конкурентам;
- б) скоротити обсяг податків на прибуток, які виплачуються в Україні;
- в) гарантувати цілісність своїх активів в Україні?

Тематика рефератів і доповідей

1. Участь України в міжнародних інвестиційних процесах.
2. Особливості і напрямки діяльності міжнародних корпорацій у світовій економіці.

3. Роль іноземних інвестицій у трансформаційних процесах країн із перехідною економікою.
4. Економічна діяльність іноземних компаній у країнах з перехідною економікою.
5. Регіональні особливості залучення прямих іноземних інвестицій в умовах глобалізації.
6. Особливості взаємодії ТНК з національними економіками – реципієнтами інвестиційного капіталу.
7. Фактори підвищення ефективності міжнародної інвестиційної діяльності в Україні.
8. Процеси злиття і поглинання в міжнародному бізнесі.
9. Форми і методи регулювання міжнародного інвестування на національному та міжнародному рівнях.
10. Вільні економічні зони: сутність і причини створення.
11. Спільне підприємництво як форма міжнародного співробітництва: сутність, форми й фактори розвитку.

Література: 1–11; 15; 17; 19–24; 26; 31.

Форми контролю: тестування, розв’язання задач, письмове опитування.

Семінарське заняття 10.

Світова валютна система (2 год)

Основні терміни і поняття

Стандарт біметалевий, паритет золотий, валютна система, стандарт золотозлитковий, монетарне золото, стандарт золотовалютний, європейська валютна система (ЄВС), стандарт золотомонетний, стандарт паперово-грошовий, регіональна валютна система, паритет монетарний, стандарт золотий, світова (міжнародна) валютна система, стандарт грошовий, національна валютна система.

Питання для обговорення

1. Визначте, що становить об'єктивну основу еволюції міжнародної валютної системи?
2. Золотий стандарт дисциплінує поведінку економічних суб'єктів на світових ринках. Чому?
3. Яка країна має переваги в умовах золотовалютного стандарту і чому? Назвіть ці переваги.
4. Що таке демонетизація золота? Коли і чому сталася остаточна демонетизація золота?
5. Якими Ви бачите перспективи розвитку сучасної валютної системи?

Практичні завдання

Вправа 1.

Для кожного положення, наведеного нижче, знайдіть відповідний термін або поняття.

1. Інституційно-правова форма організації валютних відносин.
2. Інституційно-правова форма організації валютних відносин країни.
3. Форма організації міжнародних валютних відносин, що обумовлюється розвитком міжнародної економіки як цілісної системи і закріплюється міждержавними угодами.
4. Договірною-правова форма організації валютних відносин групи країн.
5. Форма міждержавного регулювання валютних відносин країн європейського інтеграційного комплексу.
6. Співвідношення грошових одиниць різних країн за їх офіційним золотим вмістом.
7. При біметалізмі: відношення офіційної вартості одиниці золота до офіційної вартості такої ж одиниці срібла.

8. Міжнародна валютна система, основу грошового обігу якої становлять кредитно-паперові гроші (які не конвертуються у золото) та режим плаваючих валютних курсів.

9. Цінність або матеріал (метал), які приймаються за загальною домовленістю як основа грошової системи країни або світового співтовариства. Стосовно цієї основи визначається вартісний вміст грошей, грошової одиниці.

10. Грошова система, за якою за двома металами (золото, срібло) законодавчо закріплюється роль загального еквівалента.

11. Міжнародна валютна система, що базується на золоті та деяких резервних валютах, на офіційно встановлених фіксованих паритетах валют до головної резервної валюти, до долара, який, у свою чергу, є конвертованим у золото за фіксованим курсом.

12. Система, основою грошового обігу якої слугує золото, яке виконує роль загального вартісного еквівалента.

13. Класична форма золотого стандарту: вільний обіг золотих монет та грошових знаків; вільний обмін усіх видів та типів грошей на золото.

14. Грошова система, за якою центральні банки обмінюють банкноти тільки на золоті зливки стандартної ваги.

15. Золото проби не нижче 995/1000, яке перебуває у резервах центральних банків і яке може бути проданим за іноземну валюту на світовому ринку.

Поняття: а) стандарт золотомонетний; б) валютна система; в) світова (міжнародна) валютна система; г) паритет золотий; д) стандарт золотозлитковий; е) система паперово-валютного стандарту; є) стандарт грошовий; ж) регіональна валютна система; з) система біметалевого стандарту; и) європейська валютна система; і) паритет монетарний; ї) система золотовалютного стандарту; й) монетарне золото; к) система золотого стандарту; л) національна валютна система.

Вправа 2.

Визначте, яке з положень правильне, а яке — помилкове.

1. Елементом світової валютної системи є державні установи, що здійснюють валютне регулювання.
2. Еволюція світової валютної системи відображає еволюцію грошового матеріалу від товарних металевих грошей до паперово-кредитних, поступову демонетизацію золота.
3. Повна демонетизація золота характеризується його вилученням з власних операцій МВФ.
4. Приєднання України (травень 1997 р.) до ст. VIII Статуту МВФ означало офіційне визнання вільної конвертованості гривні за всіма міжнародними операціями.
5. Метою створення Європейського валютного союзу є досягнення валютної стабільності та створення єдиної валюти — СДР.
6. Однією з переваг введення єдиної валюти в межах «зони євро» є скасування національних банківських систем країн-учасниць.
7. Суттєвим недоліком систем золотого та золотовалютного стандартів є висока вартість функціонування валютної системи.

Тематика рефератів і доповідей

1. Поняття валютної системи та її структура. Основні елементи національної та світової валютної системи.
2. Еволюція світової валютної системи.
3. Регіональні валютні системи. Європейська валютна система.
4. Становлення валютної системи України.
5. Поняття валютної системи та її структура. Основні елементи національної та світової валютної системи.

Література: 1–11; 15; 17; 19–24; 26; 31.

Форми контролю: тестування, розв'язання задач, усне опитування.

*Семінарське заняття 11.***Платіжний баланс та макроекономічна рівновага (2 год)***Основні терміни і поняття*

Платіжний баланс, структура платіжного балансу, баланс торгівлі товарами, баланс торгівлі послугами, баланс руху капіталу, базовий платіжний баланс, загальний платіжний баланс, методи відновлення рівноваги платіжного балансу, баланс міжнародної заборгованості, інформаційна база платіжного балансу, нетто-інвестор, нетто-боржник, статистика платіжного балансу.

Питання для обговорення

1. Дайте визначення платіжного балансу. В чому полягає його економічний зміст?
2. Назвіть основні рахунки платіжного балансу.
3. Визначте порядок формування рахунків платіжного балансу.
4. Охарактеризуйте структуру платіжного балансу.
5. Дайте визначення дефіциту торговельного балансу.
6. Які основні складові балансу послуг?
7. Яка структура балансу руху капіталів?
8. Наведіть класифікацію статей платіжного балансу за методикою МВФ.
9. Перелічіть основні фактори, які впливають на платіжний баланс.
10. Дайте порівняльну характеристику шляхів урівноваження платіжного балансу.

*Практичні завдання**Вправа 1.*

Для кожного положення, наведеного нижче, знайдіть відповідний термін або поняття.

1. Система рахунків, яка відображає сукупність зовнішньоекономічних операцій країни.

2. Рахунки руху поточних коштів та довгострокового капіталу.
3. Рахунок, що відображає операції з експорту та імпорту товарів та послуг.
4. Рахунки довгострокових операцій з капіталом та короткострокових операцій з приватним капіталом.
5. Активи країни перевищують її зобов'язання.
6. Активи країни є меншими за її зобов'язання.
7. Розрахунок суми закордонних активів та міжнародних зобов'язань країни на певну дату.
8. Різниця вартісних обсягів експорту та імпорту.
9. Відтік вартості за кордон, за яким має бути компенсуючий приплив платежів у певну країну.
10. Приплив вартостей, за які резидент країни повинен здійснити платежі за кордон.

Поняття: а) експорт; б) товарний торговельний баланс; в) платіжний баланс; г) баланс руху капіталів; д) базовий основний платіжний баланс; е) баланс міжнародної заборгованості країни; є) країна є нетто-кредитором; ж) країна є нетто-боржником; з) торговельний баланс; и) імпорт.

Тематика рефератів і доповідей

1. Сутність та структура платіжного балансу. Економічна рівновага платіжного балансу.
2. Фактори впливу на стан платіжного балансу.
3. Регулювання платіжного балансу.
4. Платіжний баланс України: стан, структура, динаміка.

Література: 1–11; 15; 17; 19–24; 26; 31.

Форми контролю: тестування, розв'язання задач, усне опитування.

Семінарське заняття 12.

Світовий ринок праці (2 год)

Основні терміни і поняття

Світовий ринок праці, глобалізація ринку праці, Міжнародна організація праці, Міжнародна конференція праці, Міжнародна організація з питань міграції, світові центри тяжіння робочої сили, міжнародні профспілки, конвенції МОП.

Питання для обговорення

1. Що таке світовий ринок праці?
2. Визначте основні тенденції розвитку світового ринку праці.
3. Що являє собою глобалізація ринку праці?
4. Визначте основні світові центри тяжіння робочої сили.
5. Назвіть керівні органи МОП.
6. Які спеціальні програми розроблені МОМ у галузі трудової міграції?
7. Проаналізуйте вплив світової фінансової кризи 2007–2010 рр. на світовий ринок праці.
8. Чим можна пояснити нижчий рівень безробіття в країнах СНД у порівнянні з країнами ЄС?

Практичні завдання

Вправа 1.

Для кожного положення, наведеного нижче, знайдіть відповідний термін або поняття.

1. Система відносин, що виникають з приводу узгодження попиту та пропозиції світових трудових ресурсів.
2. Формування єдиного механізму узгодження попиту та пропозиції робочої сили незалежно від країни проживання людини.

3. Найбільш розвинутий міжнародний ринок праці сформувався у регіоні...

4. Вищий орган МОП.

5. Головний виконавчий орган МОП.

6. Виконавчий орган МОМ.

7. Найбільший потенціал трудових ресурсів має регіон...

8. Переважання короткострокових контрактів характерно для мігрантів у регіон.

9. Спеціальна програма МОМ у галузі трудової міграції.

Поняття: а) Західна Європа; б) Азіатсько-Тихоокеанський регіон; в) глобалізація ринку праці; г) світовий ринок праці; д) Міжнародна конференція праці; е) Адміністративна рада; є) Виконавчий Комітет; ж) Південноафриканський Регіон; з) міграція в інтересах розвитку.

Вправа 2.

Визначте, яке з положень правильне, а яке — помилкове.

1. Світовий ринок праці — це реструктуризація міжнародного поділу праці.

2. Діяльність ТНК сприяє експорту робочих місць з економічно розвинутих країн.

3. В умовах функціонування ТНК посилюється вплив профспілок.

4. Найбільш розвинутий ринок праці сформувався у Західній Європі.

5. Країни Латинської Америки мають найбільший у світі трудовий потенціал.

6. МКП — вищий орган МОМ.

7. МБП — постійно діючий секретаріат МОП.

8. МОМ створена у 1919 р.

9. У галузі трудової міграції МОМ розроблена програма «Вибіркова міграція».

10. У галузі трудової міграції МОМ розроблена програма «Ефективна міграція».

Вправа 3.

Визначте, яке з положень правильне, а яке — помилкове.

1. У країні в'їзду внаслідок трудової міграції рівень заробітної плати знижується.
2. У країні в'їзду внаслідок трудової міграції рівень заробітної плати підвищується.
3. Унаслідок трудової міграції підприємці країни в'їзду виграють.
4. Унаслідок трудової міграції підприємці країни в'їзду програють.
5. Унаслідок трудової міграції працівники країни в'їзду програють.
6. Унаслідок трудової міграції працівники країни в'їзду виграють.
7. Унаслідок трудової міграції працівники країни виїзду виграють.
8. Унаслідок трудової міграції працівники країни виїзду програють.
9. Унаслідок трудової міграції підприємці країни виїзду виграють.
10. Унаслідок трудової міграції підприємці країни виїзду програють.
11. Країна в'їзду в цілому програє внаслідок трудової міграції.
12. Країна виїзду в цілому виграє внаслідок трудової міграції.
13. Країна виїзду в цілому програє внаслідок трудової міграції.
14. Країна в'їзду в цілому виграє внаслідок трудової міграції.

Задача 1.

Україна виробляє цукор, використовуючи два фактори виробництва – землю і працю.

1. Від чого залежить реальна заробітна плата робітників?
2. Якщо власник землі наймає трьох українських працівників, якою буде їхня сукупна заробітна плата?
3. Якщо власник землі, крім того, наймає ще й трьох іммігрантів з Молдови, як міняться його доходи?

Тематика рефератів і доповідей

1. Досвід західноєвропейських країн щодо залучення іноземної робочої сили.
2. Проаналізуйте масштаби основних центрів залучення робочої сили.
3. Особливості регулювання міграційних процесів на регіональних ринках (на прикладі Шенгенської зони).
4. “Відтік умів” у сучасних міграційних процесах.
5. Вплив глобалізації на міжнародну міграцію робочої сили.
6. Міжнародна організація праці: її завдання та напрями діяльності.
7. Ефективна державна міграційна політика – передумова повноцінної інтеграції України у світовий ринок праці.
8. Використання міжнародного людського потенціалу на підприємствах ТНК.
9. Міжнародна міграція робочої сили: український контекст.
10. Сучасні риси міжнародної трудової міграції.
11. Порівняйте показники міжнародного переміщення трудових ресурсів в окремих регіонах.
12. Державні цільові міграційні програми: “Зелена карта” в США.
13. Державні цільові міграційні програми: впровадження програми з видачі “Синьої карти” в ЄС.

Література: 1–11; 15; 17; 20–22; 24; 26; 31.

Форми контролю: усне опитування, розв’язання задач.

Семінарське заняття 13.

Інтеграційні процеси у світовій економіці (2 год)

Основні терміни і поняття

Глобалізація, глобальна економіка, джерела глобалізації, переваги глобалізації, недоліки глобалізації, глобальні проблеми,

конкурентоспроможність національних економік, цивілізація, цивілізаційний світ, зіткнення цивілізацій, взаємопроникнення цивілізацій.

Питання для обговорення

1. Які головні ознаки цивілізації?
2. Які міжнародні організації надають Україні допомогу в розв'язанні проблем глобального характеру?
3. Чому не існує єдиного підходу щодо критерію виділення цивілізаційних утворень?
4. Чи є сучасний світ біполярним?
5. Чи може національна економіка України залишитись осторонь процесів глобалізації?
6. Яким чином можна зменшити втрати невідновлювальних ресурсів?
7. Чи є Україна складовою частиною Заходу?
8. Які недоліки глобалізації стосуються України?
9. Чи актуальною є продовольча проблема для нашої країни?
10. Наскільки ефективним є міждержавне регулювання глобальних проблем?

Практичні завдання

Вправа 1.

Для кожного положення, наведеного нижче, знайдіть відповідний термін або поняття.

1. Збіг суб'єктів влади та власності є ознакою...
2. Цивілізація, яка є економічним лідером.
3. На півдні Україна межує з цивілізацією...
4. Концепція «трьох хвиль» належить...
5. Становлення та розвиток будь-якої цивілізації передбачає надання нею...

6. Економіка, ключові елементи якої мають інституційну, організаційну і технологічну можливість працювати як єдине ціле у реальному часі в планетарному масштабі.

7. Поява цивілізацій завжди зумовлена наявністю...

8. Домінанта ринкового господарства є цінністю...

9. Глобалізаційні процеси дискримінують...

10. Величезне паракраїнне, наднаціональне світове утворення, для кожної з яких характерний специфічний прояв людини, своєрідність культури, традицій, менталітету, загального сприйняття світу.

Поняття: а) провідна цивілізація; б) відгук; в) глобальна економіка; г) ісламська; д) викликів; е) цивілізація; є) Західно-християнська субцивілізація; ж) О. Тоффлер; з) традиційна; и) геоекономічна периферія.

Вправа 2.

Визначте, яке з положень правильне, а яке — помилкове.

1. Православна (Східнохристиянська) цивілізація є сателітною.
2. Західнохристиянська цивілізація є домінуючою цивілізацією.
3. У провідних країнах світу відбувається зростання злочинності.
4. Японія належить до Західнохристиянської цивілізації.
5. Китай є третім за економічною потужністю центром сили у світі.
6. На заході Україна межує зі Східнохристиянською цивілізацією.
7. Зростання темпів інфляції — це цивілізаційний виклик.
8. Глобальні проблеми не актуальні для України.
9. Усі цивілізації з часу створення є рівноправними.
10. Сучасний світ прямує до поліполярності.

Тематика рефератів і доповідей

1. Трактатування сутності економічної інтеграції. Об'єктивні передумови розвитку, цілі і значення МЕІ.
2. Ознаки, рівні та фактори розвитку МЕІ. Етапи розвитку МЕІ.

3. Статичні та динамічні ефекти інтеграції. Економічні наслідки інтеграції країн.

4. Сучасні інтеграційні угруповання країн.

5. Економічна інтеграція України

Література: 3; 6; 10; 20; 30;

Форми контролю: усне опитування, обговорення дискусійних питань, розв'язання задач.

Семінарське заняття 14.

Міжнародна регіональна інтеграція (2 год)

Основні терміни і поняття

Економічна інтеграція, передумови інтеграції, фактори розвитку інтеграції, демонстраційний ефект, ефект доміно, статичні та динамічні ефекти інтеграції, зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічний союз.

Питання для обговорення

1. Розкрийте сутність міжнародної регіональної інтеграції.
2. Сформулюйте основні передумови економічної інтеграції.
3. Охарактеризуйте об'єктивні основи регіональної інтеграції.
4. Які основні фактори визначають розвиток міжнародної економічної інтеграції?
5. Назвіть рівні міжнародної регіональної інтеграції.
6. Розкрийте сутність статичних та динамічних ефектів інтеграції.
7. Надайте порівняльну характеристику зони вільної торгівлі та спільного ринку.
8. Надайте порівняльну характеристику митному та економічному союзу.
9. Надайте порівняльну характеристику функціональному та інституціональному методам здійснення економічної інтеграції.

10. Обґрунтуйте необхідність інтеграції України до ЄС.

Практичні завдання

Вправа 1.

Для кожного положення, наведеного нижче, знайдіть відповідний термін або поняття.

1. Скасування торгових обмежень і мит між країнами-учасницями.
2. Встановлення стосовно третіх країн єдиного зовнішньоторговельного тарифу та єдиної зовнішньоторговельної політики.
3. Вільне переміщення товарів, праці й капіталу, узгодження економічної політики.
4. Економічні наслідки, що виявляються відразу після створення митного союзу.
5. Економічні наслідки, що виявляються після того, як інтеграція набере силу.
6. Найбільш розвинутий тип економічної інтеграції.
7. Система взаємозв'язків у рамках міждержавного внутрішньо фірмового простору.
8. Економічне об'єднання держав і узгодження національних політик.
9. Ситуація, коли після скасування імпортного мита всередині союзу і встановлення єдиного зовнішньоторговельного тарифу вигіднішим стає придбання товару, виготовленого в межах об'єднання.
10. Ситуація, коли зарубіжний товар країн об'єднання стає дешевшим від місцевого і споживач купує імпортний товар замість вітчизняного.

Поняття: а) економічний союз; б) митний союз; в) ефект створення торгівлі; г) статичні ефекти; д) спільний ринок; е) ефект відхилення торгівлі; є) динамічні ефекти; ж) мікрорівень інтеграції; з) макрорівень інтеграції; и) зона вільної торгівлі.

Вправа 2.

Визначте, яке з положень правильне, а яке — помилкове.

1. У зоні вільної торгівлі проводиться загальна економічна і валютно-фінансова політика, створюються наддержавні органи управління.
2. У митному союзі забезпечується взаємна конвертованість валют і використання єдиної розрахункової грошової одиниці.
3. Статичні й динамічні ефекти інтеграції виділяв П. Ліндерт.
4. МЕРКОСУР — це інтеграційне об'єднання азійсько-тихоокеанського регіону.
5. Угоду про формування ЄСП підписали США, Канада і Мексика у 2003 р.
6. Історично першим і найбільш зрілим інтеграційним об'єднанням є Європейський союз.
7. АТЕС створено з ініціативи Австралії в 1957 р.
8. Об'єктивною основою інтеграції є високий рівень міжнародного поділу праці й інтернаціоналізації виробництва.
9. Зона вільної торгівлі, митний союз, загальний ринок і економічний союз — це форми інтеграційних об'єднань.
10. Процес міжнародної регіональної інтеграції йде лише на макрорівні.

Тематика рефератів і доповідей

1. Сутність і фактори розвитку міжнародної регіональної інтеграції.
2. Рівні, форми і типи міжнародної регіональної інтеграції.
3. Ефекти регіональних торговельних угод. Динамічні та статичні ефекти економічної інтеграції.
4. Основні інтеграційні угруповання: ЄС, НАФТА, МЕРКОСУР, АТЕС, СНД. Проблеми формування ЄСП.

Література: 1–3; 6; 10; 11; 24.

Форми контролю: усне опитування, обговорення ситуаційних завдань.

Семінарське заняття 15.

Європейська економічна інтеграція (2 год)

Основні терміни і поняття

Європейське економічне співтовариство, Європейські співтовариства, Європейський Союз, Європейський парламент, Європейська Рада, Рада ЄС, Європейська комісія, Палата аудиторів, Маастрихтський договір, «Лісабонська стратегія».

Питання для обговорення

1. Які країни увійшли до Європейського економічного співтовариства?
2. У якому році та чому Європейське економічне співтовариство перейменовано у Європейські співтовариства?
3. Відповідно до якого договору та в якому році інтеграційне угруповання було перейменоване у Європейський Союз?
4. Чим викликані зміни в назві інтеграційного об'єднання?
5. Назвіть етапи європейської інтеграції.
6. Вкажіть хронологічні рамки європейської інтеграції.
7. Назвіть наднаціональні органи управління Європейським Союзом.
8. Які фактори викликали зниження темпів зростання європейської економіки на початку 2008 р.?
9. Назвіть країни, які мають статус кандидатів у члени ЄС станом на 2010 р.
10. У якому році Європейською Радою було прийнято Пакт стабільності та конвергенції?

Практичні завдання

Вправа 1.

Для кожного положення, наведеного нижче, знайдіть відповідний терміни або поняття.

2. Наддержавний виконавчий орган ЄС.
3. Представницький і консультативний орган ЄС.
4. Інститут, що слідкує за формуванням і законним управлінням бюджетом ЄС.
5. Об'єднання, створене в 1957 році Бельгією, Голландією, Люксембургом, Францією, Італією, ФРН.
6. Програма, одним з пунктів якої є створення до 2010 р. у країнах ЄС 20 млн. нових робочих місць.
7. Договір, відповідно до якого Європейські співтовариства перейменовані у Європейський Союз.
8. Верховна судова інстанція ЄС.
9. Директивний орган країн ЄС.
10. Єдина валюта країн ЄС.
11. Вирішення конкретних питань на рівні міністрів країн ЄС здійснює міжурядовий орган.

Поняття: а) Маастрихтський договір; б) Суд ЄС; в) Палата аудиторів ЄС; г) Європейська рада; д) Європейський парламент; е) Рада ЄС, Європейська комісія; є) «Лісабонська стратегія»; ж) Європейське економічне співтовариство; з) євро.

Вправа 2.

Визначте, яке з положень правильне, а яке — помилкове.

1. Інтеграція у валютно-фінансовій сфері починається на етапі зони вільної торгівлі.
2. Етап загального ринку триває з 1968 р. до 1986 р.
3. За формуванням і законним використанням бюджету спостерігає Рада ЄС.
4. Європейська комісія — наддержавний виконавчий орган ЄС.
5. Для країн-кандидатів на вступ до ЄС необхідне лише дотримання демократичних принципів суспільного ладу.

6. Відповідно до Маастрихтського договору створено Європейське економічне співтовариство.
7. На сьогодні ЄС містить 27 країн.
8. Болгарія та Румунія приєднались до ЄС у 2007 р.
9. За чисельністю населення ЄС випереджає Японію, але поступається США.
10. Пакт стабільності і конвергенції прийнято у 1996 р.

Тематика рефератів і доповідей

1. Процес європейської інтеграції та його витоки.
2. Етапи розширення ЄС.
3. Позиції сучасного ЄС у глобальній економіці.
4. Європейський внутрішній ринок. Європейська економічна політика.

Література: 1–11; 15; 17; 20; 22; 24; 26; 28.

Форми контролю: розв'язання задач, письмове опитування, тестування.

6. ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНИХ МОДУЛЬНИХ РОБІТ

Контрольні запитання до змістовного модуля 1

1. Еволюція міжнародної економіки як науки.
2. Об'єкт та предмет курсу. Загальна характеристика міжнародних економічних відносин.
3. Методи та функції міжнародної економіки як науки та навчального курсу.
4. Сучасний світ і середовище міжнародної економіки.
5. Еволюція світового ринку та міжнародної економіки. Зміст міжнародної економіки.
6. Структура міжнародної економіки.
7. Рух міжнародної економіки: форми, напрями, чинники. Матеріальні основи розвитку міжнародної економіки.
8. Соціально-економічні основи розвитку міжнародної економіки.
9. Систематизація країн світу за регіональною, організаційною ознаками та рівнем економічного розвитку.
10. Економічно розвинуті країни світу.
11. Країни з перехідною економікою. Національна економіка України: загальне та особливе.
12. Країни, що розвиваються. Нові індустріальні країни.
13. Механізми взаємодії національних економік країн світу.
14. Міжнародна економічна діяльність: сутність, суб'єкти та форми.
15. Міжнародне виробництво і міжнародний бізнес.
16. Міжнародна торговельна діяльність.
17. Іноземна інвестиційна діяльність. Фінансова діяльність.
18. Теорія міжнародної торгівлі.
19. Міжнародна торгівля та економічне зростання.
20. Види і показники міжнародної торгівлі.
21. Основні види посередницьких операцій.

22. Географічна і товарна структура світового ринку.
23. Зовнішня торгівля України: географічна і товарна структура.
24. Торгова політика: сутність, напрямки, інструменти.
25. Тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Мито, його види та функції.
26. Нетарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
27. Ліцензування, види ліцензій. Квотування, види квот.
28. Демпінг. Види демпінгу. Експортні субсидії.
29. СОТ та її роль у регулюванні міжнародних торговельних відносин.
30. Сучасна міжнародна торгова політика.
31. Сутність міжнародного науково-технологічного обміну та його форми.
32. Основні форми і канали передачі технологій.
33. Види та особливості торгівлі інжиніринговими послугами.
34. Світовий фінансовий ринок, його структура і функції.
35. Сутність та причини міжнародного руху капіталу. Показники руху капіталу.
36. Характерні риси сучасного етапу міжнародного руху капіталу.
37. Світова фінансова криза як форма прояву глибинних суперечностей міжнародної економіки початку ХХІ-го сторіччя.

Контрольні запитання до змістовного модуля 2

1. Інвестиції в системі міжнародного руху капіталу. Міжнародний ринок прямих іноземних інвестицій.
2. Теорії прямого іноземного інвестування.
3. Форми і методи прямого іноземного інвестування.
4. Транснаціональні корпорації: суть, критерії та еволюція.
5. Форми і методи регулювання інвестування на національному та міжнародному рівнях.
6. Міжнародна інвестиційна діяльність України.

7. Поняття валютної системи та її структура. Основні елементи національної та світової валютної системи.
8. Еволюція світової валютної системи.
9. Регіональні валютні системи. Європейська валютна система.
10. Становлення валютної системи України.
11. Поняття валютної системи та її структура. Основні елементи національної та світової валютної системи.
12. Сутність та структура платіжного балансу. Економічна рівновага платіжного балансу.
13. Фактори впливу на стан платіжного балансу.
14. Регулювання платіжного балансу.
15. Платіжний баланс України: стан, структура, динаміка.
16. Суть, причини та сучасні ознаки міжнародної трудової міграції.
17. Форми і головні напрями сучасних міграційних потоків.
18. Державне і міжнародне регулювання міграції робочої сили.
19. Вплив міграційних процесів на соціально-економічний розвиток країн світу.
20. Проблеми трудової міграції і ринку робочої сили в Україні.
21. Трактуювання сутності економічної інтеграції. Об'єктивні передумови розвитку, цілі і значення МЕІ.
22. Ознаки, рівні та фактори розвитку МЕІ. Етапи розвитку МЕІ.
23. Статичні та динамічні ефекти інтеграції. Економічні наслідки інтеграції країн.
24. Сучасні інтеграційні угруповання країн.
25. Економічна інтеграція України.
26. Сутність і фактори розвитку міжнародної регіональної інтеграції.
27. Рівні, форми і типи міжнародної регіональної інтеграції.
28. Ефекти регіональних торговельних угод. Динамічні та статичні ефекти економічної інтеграції.

29. Основні інтеграційні угруповання: ЄС, НАФТА, МЕРКОСУР, АТЕС, СНД. Проблеми формування ЄСП.

30. Процес європейської інтеграції та його витоки.

31. Етапи розширення ЄС.

32. Позиції сучасного ЄС у глобальній економіці.

33. Європейський внутрішній ринок. Європейська економічна політика.

6.2. Приклади типових тестових і практичних завдань

Завдання 1.

Оберіть одну або декілька варіантів правильних відповідей.

1. Міжнародна економіка вивчає:

а) закономірності взаємодії господарських суб'єктів різних держав у сфері міжнародного обміну товарами та послугами, руху факторів виробництва та фінансування і формування міжнародної економічної політики;

б) вивчає закономірності міжкраїнного руху конкретних товарів і факторів їх виробництва, а також їхні ринкові характеристики (попит, пропозицію, ціну тощо);

в) вивчає закономірності функціонування відкритих національних економік і світового господарства в цілому в умовах глобалізації фінансових ринків.

2. Міжнародна економіка розглядає такі види ринку:

а) світовий, зовнішній, міжнародний, національний, внутрішній;

б) міжнародний, світовий, національний, внутрішній;

в) внутрішній, національний, міжнародний, конкурентний.

3. Недоліком класичних теорій міжнародної торгівлі є:

а) нереалістичність вихідних передумов моделей;

- б) аналіз торгівлі в статиці, а не в динаміці;
- в) неможливість пояснити швидке економічне зростання деяких країн, що розвиваються, всупереч спеціалізації відповідно до відносних переваг;
- г) всі відповіді правильні;
- д) всі відповіді неправильні.

4. Зменшення сукупної пропозиції на фоні збільшення сукупного попиту приводить:

- а) до збільшення ціни за фіксованого обсягу виробництва;
- б) зменшення ціни за фіксованого обсягу виробництва;
- в) збільшення ціни при зменшенні обсягу виробництва.

5. Торговий оборот – це:

- а) сума вартісних обсягів експорту та імпорту;
- б) різниця вартісних обсягів експорту та імпорту;
- в) частка вартісних обсягів експорту та імпорту.

6. Неокласична макроекономічна школа допускає, що:

- а) ціни приводять попит і пропозицію до рівноваги, конкуренція і ринок досконалі, державне втручання небажане;
- б) ціни приводять попит і пропозицію до рівноваги, конкуренція і ринок досконалі, необхідне державне втручання;
- в) основною проблемою є макроекономічні коливання, які впливають на ціни, конкуренція недосконала, державне втручання бажане.

7. До кількісних методів торгової політики належать:

- а) квотування, ліцензування, правові режими, добровільні обмеження;
- б) квотування, ліцензування, добровільні обмеження;
- в) субсидії, кредитування, ліцензування.

8. Якщо Україна за годину виготовляє 5 кг сиру або 1 м² полотна, а Німеччина – 1 кг сиру або 3 м² полотна, то Україна має:

а) абсолютну перевагу у виробництві сиру, а Німеччина — у виробництві полотна;

б) абсолютну перевагу у виробництві полотна, а Німеччина — у виробництві сиру;

в) відносну перевагу у виробництві сиру та абсолютну у виробництві полотна.

Завдання 2.

Українська ферма продукує пшеницю та молоко, для чого максимально може використати 800 год. праці та 1200 га землі. Виробництво 1 т пшениці потребує 20 год. праці та використання 10 га землі. Виробництво 1 т молока потребує 8 год. праці та 16 га землі.

А. Які фактори виробництва відносно більш інтенсивно використовуються для виробництва пшениці? Які – для молока?

Б. Чи може ферма виробити 50 т молока та 90 т пшениці одночасно?

6.3. Зразок модульного завдання

I. Контрольні запитання

1. Систематизація країн світу .
2. Теорія конкурентних переваг М. Портера.
3. Показники міжнародної торгівлі.

II. Задачі

1. Витрати праці (у годинах) на виробництво тенісних м'ячів і тенісних ракеток в Україні і Германії наступні:

	М'ячі	Ракетки
Україна	6	2
Германія	1	4

- А. У виробництві якого товару Україна має відносну перевагу і чому?
- Б. Розрахуйте альтернативну ціну ракеток, виражену через ціну м'ячів, для України і для Германії.
- В. У якому інтервалі буде розташовуватися рівноважна ціна на ракетки у випадку розвитку торгівлі між двома країнами?
- Г. Якщо відносна рівноважна ціна на ракетки в результаті торгівлі складе 2, на якому з товарів буде спеціалізуватися кожна з країн і чому?
- Д. Підрахуйте вигаш Германії від торгівлі, якщо вона буде спеціалізуватися на виробництві м'ячів.

2. Якщо в США 120 млн робітників і 200 млн га землі, а в Мексиці – 90 млн робітників і 30 млн га землі, то в якому напрямку буде відбуватись торгівля між країнами:

- А. США експортують трудомісткі товари, а Мексика — землемісткі товари.
- Б. США експортують і трудомісткі товари, і землемісткі, а Мексика тільки працемісткі.
- В. США експортують землемісткі товари, а Мексика трудомісткі й землемісткі товари.
- Г. США тільки імпортують, а Мексика експортує обидва види товарів.
- Д. США експортують землемісткі товари, а Мексика — працемісткі товари.
- Е. США експортують землемісткі товари, а Мексика — землемісткі й працемісткі товари.

7. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Поточний контроль

Види поточного контролю обираються викладачем, який веде семінарські заняття, за погодженням з лектором та у відповідності з цією програмою. Видами поточного контролю можуть бути опитування, тестування, контрольні роботи, колоквіуми.

При поточному контролі під час семінарських занять оцінці підлягають: рівень знань, продемонстрований студентом у відповіді; активність при обговоренні питань семінарського заняття і систематичність роботи на заняттях; результати виконання домашніх завдань; експрес-контроль у формі тестів, письмових контрольних робіт, в т.ч. підсумкового модульного тестування; результати виконання індивідуальних завдань.

Співвідношення складових оцінювання при поточному контролі у кожному змістовному модулі:

<i>Форми контролю знань при поточному контролі</i>	<i>Оцінка (в балах)</i>
Усна відповідь	До 5 балів
Доповнення відповіді	До 3 балів
Експрес-опитування	До 2 балів
Самостійна робота	До 5 балів
Тестування (5 тестів)	До 5 балів
Індивідуальне завдання (в т.ч. реферат)	До 5 балів
Модульне тестування	До 10 балів

Модульний контроль

Модульний контроль (сума балів за кожний змістовний модуль/ЗМ) проводиться на відповідному семінарському занятті після вивчення відповідного змістовного модуля (ЗМ1, ЗМ2). Підсумкова кількість балів за змістовні модулі визначається як сума балів за всіма формами поточного контролю плюс оцінка (бали) за модульне тестування.

Модульним тестуванням завершується вивчення матеріалу відповідного модуля. Протягом семестру виконуються модульні тестування. Модульне тестування складається з 10 тестів, які можуть бути оцінені до 10 балів.

Студенти, які беруть активну участь у роботі на заняттях (готують наукові доповіді, беруть участь в їх обговоренні) додатково можуть отримати протягом семестру до 10 балів.

Вивчення дисципліни завершується складанням іспиту.

За результатами вивчення дисципліни студент отримує підсумкову оцінку за 100-бальною шкалою, яка розраховується як середньозважене оцінок: за кожний з двох модулів та підсумкового контролю (іспиту) за наступною формулою:

	<i>Змістовний модуль 1 (ЗМ1)</i>	<i>Змістовний модуль 2 (ЗМ2)</i>	<i>Комплексний підсумковий модуль (іспит)</i>	<i>Разом (підсумкова оцінка)</i>
Вагові коефіцієнти	30% k1=0,3	30% k2=0,3	60% k2=0,4	100% 30+30+40
Максимальна оцінка в балах	30	30	40	100

Шкала оцінювання

За шкалою університету (100-бальною системою)	Оцінка за національною шкалою та шкалою коледжу		Оцінка за шкалою ECTS
90-100	відмінно	5	A / відмінно
85-89	добре	4	B / добре (дуже добре)
75-84			C / добре
65-74	задовільно	3	D / задовільно
60-64			E / задовільно (достатньо)
35-59	незадовільно	2	FX / незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно	2	F / незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

8. ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Структура міжнародної економіки.
2. Фактори та особливості розвитку сучасного світового господарства.
3. Типи класифікацій країн за рівнем соціально-економічного розвитку.
4. Модифікація глобальної моделі міжнародного поділу праці.
5. Принципи МЕВ та їхня роль у розвитку міжнародних економічних відносин.
6. Роль інформаційно-комунікаційних систем в розвитку МЕВ.
7. Основні концепції міжнародної торгівлі.
8. Роль посередницьких фірм у міжнародній торгівлі.
9. Методи регулювання сучасної міжнародної торгівлі.
10. Роль Світової організації торгівлі (СОТ) у міжнародній торгівлі та принципи її діяльності.
11. Україна на світовому ринку товарів.
12. Проблеми інтеграції України у світові товарні ринки.
13. Роль іноземних інвестицій в трансформаційних процесах країн із перехідною економікою.
14. Регіональні особливості залучення прямих іноземних інвестицій в умовах глобалізації.
15. Фактори підвищення ефективності міжнародної інвестиційної діяльності в Україні.
16. Форми й методи регулювання міжнародного інвестування на національному і міжнародному рівнях.
17. Основні домінанти та особливості інвестиційної стратегії України.
18. Міжнародний кредит як вираження інтернаціоналізації фінансово-кредитної сфери.
19. Особливості формування світового та регіональних ринків праці.
20. «Відплив умів» у сучасних міграційних процесах.
21. Міжнародна організація праці : її завдання та напрями діяльності.

22. Вплив глобалізації на міжнародну міграцію робочої сили.
23. Ефективна державна міграційна політика – передумова повноцінної інтеграції України у світовий ринок праці.
24. Сутність і основні тенденції розвитку міжнародних валютних відносин.
25. Види і цілі валютних операцій на світових валютних ринках.
26. Механізм функціонування світового валютного ринку.
27. Роль міжнародних розрахунків в обслуговуванні зовнішньоекономічних угод суб`єктів господарської діяльності.
28. Роль національних і колективних валют, а також золота в міжнародних розрахунках.
29. Форми державного регулювання системи міжнародних розрахунків.
30. Інтеграція України в міжнародний ринок банківських послуг.
31. Стратегії розвитку національних економік за поглиблення міжнародних процесів.
32. Динаміка і фактори розвитку міжнародних інтеграційних союзів.
33. Дезінтеграційні процеси у сучасному світі: причини, масштаби, наслідки.
34. Особливості регіональної політики Європейського Союзу.
35. Передумови інтеграції України у світове господарство.
36. Економічна природа глобальних трансформацій.
37. Глобальні проблеми як об`єкт міжнародного співробітництва.
38. Фактори глобалізації світових фінансових ринків.
39. Формування глобальної регулятивної системи.
40. Пріоритети та основні напрями здійснення зовнішньоекономічної політики України на сучасному етапі.
41. Приєднання України до СОТ: проблеми та перспективи.
42. Шлях інтеграції України у Європейський Союз: основні вимоги до членства, етапи приєднання та інституційний механізм.

9. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна

1. Герасимчук В. Г. Міжнародна економіка : навчальний посібник / В. Г. Герасимчук, С. В. Войтко. – К. : Знання, 2009. – 302 с. – (Вища освіта XXI століття).
2. Киреев А. П. Международная экономика : в 2 ч. : учебное пособие для вузов / А. П. Киреев. – М. : Международные отношения, 2016. – Т. 1. – 416 с.
3. Міжнародна економіка: в питаннях та відповідях : навчальний посібник Ю. Г. Козак, В. В. Ковалевський, К. І. Ржепішевський та ін. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 676 с.
4. Міжнародна економіка : навчальний посібник / Міністерство освіти і науки України, Національна академія управління ; ред. В. Є. Сахаров. – К. : Ін Юре, 2008. – 432 с.
5. Міжнародна економіка : навчальний посібник / ред. С. В. Фомішин. – Львів : Новий світ-2000, 2012. – 448 с. – (Вища освіта в Україні).
6. Міжнародна економіка : навчальний посібник / Ю. Г. Козак, Д. Г. Лук'яненко, Ю. В. Макогон та ін. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. – К. : Центр навчальної літератури, 2015. – 672 с.
7. Міжнародна економіка : навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / А. М. Поручник, Я. М. Столярчук, О. Д. Павловська та ін. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Поручника. – К. : КНЕУ, 2005. – 160 с.
8. Міжнародна економіка : підручник / КНУ ім. Тараса Шевченка; ред. А. П. Румянцев. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2006. – 479 с.
9. Міжнародна економіка : підручник / Мін-во освіти і науки України ; ред.: Ю. Г. Козак, Д. Г. Лук'яненко, Ю. В. Макогон. – 3-тє вид., доп. і перероб. – К. : ЦУЛ, 2009. – 560 с.
10. Міжнародна економіка / ред. Ю. Г. Козак. – 2-ге вид., перероб і доп. – К. : ЦУЛ, 2008. – 1118 с.

11. Одягайло Б. М. Міжнародна економіка : навч. посіб. / Б. М. Одягайло. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2006. – 407 с.

Додаткова

12. Глобалізація і безпека розвитку : монографія / О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко [та ін.]. – К. : КНЕУ, 2001.

13. Дэниелс Д. Международный бизнес: внешняя среда и деловые операции ; пер. с англ. / Джон Д. Дэниелс, Ли Х. Радеба. – М. : Дело ЛТД, 1994. – 784 с.

14. Економіка зарубіжних країн : підручник. – 2-ге вид. / А. С. Філіпенко, В. А. Вергун, І. В. Бураківський [та ін.]. – К. : Либідь, 1998.

15. Козик В. В. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / В. В. Козик, Л. А. Панкова, Н. Б. Даниленко. – 4-те вид., стер. – К. : Знання-Прес, 2003. – 406 с.

16. Кордон М. В. Європейська та євроатлантична інтеграція України : навчальний посібник / М. В. Кордон. – 2-ге вид. – К. : ЦУЛ, 2010. – 172 с.

17. Липов В. В. Міжнародна економіка: світова економіка та міжнародні економічні відносини : навчально-практичний посібник. Модуль І: Світова система господарювання / В. В. Липов ; Мін-во освіти і науки України. – К. : Професіонал, 2008. – 368 с.

18. Лук'яненко Д. Г. Економічна інтеграція та глобальні проблеми сучасності : навчально-методичний посібник / Д. Г. Лук'яненко. – К. : КНЕУ, 2005. – 206 с.

19. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения : учебник /под ред. Л. Н. Красавиной. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Финансы и статистика, 2007. – 576 с.

20. Міжнародна економіка : навчальний посібник / Мін-во освіти і науки України, Одеський держ. економ. ун-т ; ред. Ю. Г. Козак. – К. : АртЕк, 2002.

21. Міжнародні економічні відносини. Система регулювання міжнародних економічних відносин / А. С. Філіпенко, І. В. Бураківський, В. С. Будкін [та ін.]. – К. : Либідь, 1994.
22. Міжнародна економіка : підручник / Мін-во освіти і науки України, Нац. металургійна академія України ; ред. В. М. Тарасевич. – К. : ЦНЛ, 2006. – 224 с.
23. Міжнародна інвестиційна діяльність : підручник / за ред. Д. Г. Лук'яненка. – К. : КНЕУ, 2003. – 387 с.
24. Новицький В. Є. Міжнародна економічна діяльність України : підручник / В. Є. Новицький. – К. : КНЕУ, 2003.
25. Портер М. Международная конкуренция / М. Портер ; пер. с англ. – М. : Международные отношения, 1993.
26. Соколенко С. І. Сучасні світові ринки та Україна : наук. вид. / С. І. Соколенко. – К. : Демос, 1995.
27. Тодаро М. П. Экономическое развитие : учебник / М. П. Тодаро ; пер. с англ. ; под ред. С. М. Яковлева, Л. З. Зевина. – М. : Экономический факультет МГУ, ЮНИТИ, 1997.
28. Циганкова Т. М. Міжнародна торгівля : навч. посібник / Т. М. Циганкова, Л. П. Петрашко, Т. В. Кальченко. – К. : КНЕУ, 2001. – 487 с.
29. Циганкова Т. М. Міжнародні організації : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / Т. М. Циганкова, Т. Ф. Гордєєва. – К. : КНЕУ, 2003. – 183 с.
30. Чужиков В. І. Економіка зарубіжних країн : навчальний посібник / В. І. Чужиков. – К. : КНЕУ, 2005.
31. Шевчук В. О. Міжнародна економіка: теорія і практика : підручник / В. О. Шевчук. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2008. – 663 с.
32. Солонінко К.С. «Міжнародна економіка» навчальний посібник: Київ «Кондор», 2008р.

1. Цифровий репозиторій ХНАМГ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua>
2. Кабінет Міністрів України: <http://www.kmu.gov.ua>
3. Верховна Рада України: <http://www.rada.gov.ua>
4. Міністерство економічного розвитку і торгівлі: <http://www.me.gov.ua>
5. Міністерство фінансів: <http://www.minfin.gov.ua>
6. Державна комісія з цінних паперів і фондового ринку: <http://www.ssmsc.gov.ua>
7. Державний служба статистики України: <http://www.ukrstat.gov.ua>
8. Національний банк України: <http://www.bank.gov.ua>
9. Світовий банк: <http://www.worldbank.org.ru>.